

renovatie van het klooster van
de grauwezusters

kandidaatstelling voor de
ontwerpopdracht

oktober 2001

DRIESEN-MEERSMAN-THOMAES architecten
Minderbroedersrui 51 2000 Antwerpen België
tel 32.(0)3.232.82.26 fax 32.(0)3.231.66.47 dmt@dmntarchitecten

INHOUD

NOTA WERKPROCES

- tekst voorstelling team 1p.

NOTA UITGANGSPUNTEN

- tekst 1p.

NOTA SCHETSONTWERP

- tekst 1p.

SCHETSONTWERP

- inplantingsplan 1/500

- architectuurplannen 1/200 7p. zwart-wit

kelder
gelijkvloers
1ste verdieping
2de verdieping
3de verdieping
dakplan
dwarssnedes
langssnede

- snede 1/100 1p. zwart-wit

dwarssnede

- plannen variante 1/200 2p. zwart-wit

kelderplan met parking
dwarssnede over parking

- functieplannen 1/200 3p. kleur

gelijkvloers
1ste verdieping
2de verdieping

- schema's aanpassingen 1/200 3p. kleur

gelijkvloers
1ste verdieping
2de verdieping

- schema's vloerafwerking 1/200 3p. kleur

gelijkvloers
1ste verdieping
2de verdieping

- sfeerbeelden binnenkoer 3p. zwart-wit

REFERENTIEPROJECTEN ARCHITECTUUR EN TECHNIEKEN

- Huis J.J.Vecquemans tekst en foto's 1p.
plannen 1p.
snedes 1p.
- Pakhuis Godfried tekst en foto's 1p.
plannen en snedes 1p.

NOTA KUNSTINTEGRATIE

- tekst 1p.
- schema kunstintegratie 1/200 kleur 1p.
- de zes gekozen schilderijen uit de collectie 1p.
- schetsen voor Blow Ups 1p.
- referentieprojecten R. Venlet kleur 1p.

NOTA GLASSTRUCTUUR EN STRUCTUUR

- tekst 1p.

REFERENTIEPROJECTEN STRUCTUUR

- foto's 1p.

NOTA TECHNISCHE INSTALLATIES

- tekst 2p.

NOTA TUINONTWERP

- tekst 1p.
- schema tuinontwerp zwart-wit 1p.
- schets tuinontwerp zwart-wit 1p.

REFERENTIEPROJECTEN TUINARCHITECTUUR

- Kasteelpark Ringenhof tekst, plan en foto's 1p.
- Beeldentuin K.M.S.K. tekst, plan en schetsen 1p.

NOTA RAMING

- nota raming en kostenbeheersing 1p.
- detail raming 7p.
- globale raming 1p.

NOTA SAMENWERKINGSVERBAND

- tekst 1p.
- de cv's van de betrokken teamleden zullen volgen in een afzonderlijke brochure

NOTA WERKPROCES

Jan Meersman

PROCESBEREIDHEID

Er is geen aanleiding tot architectuur zonder vraagstelling, geen interessant architectuurproject zonder een interessante bouwheer.

Een gebouw is het resultaat van een bouwproces. Een proces van samenwerking tussen architect, bouwheer, gebruikers, specialisten, ambachtslui, kunstenaars, ...

Architectuur ontstaat vanuit beperkingen, vanuit specifieke randvoorwaarden zoals context, geschiedenis, brandveiligheid, reglementeringen, voorschriften, programma, ...

We geloven er sterk in dat architecturale kwaliteit enkel kan ontstaan vanuit een goede communicatie en procesbereidheid van alle betrokken partijen.

Interactie tijdens het proces, interdisciplinaire samenwerking, communicatiebereidheid, openheid, leergierigheid, gedrevenheid, zijn noodzakelijk om een gebouw te realiseren met een meerwaarde. Een geheel dat meer is dan de som van de delen.

Het werkproces is continu. De architect leidt het team van interne en externe adviseurs als een orkestleider. Naar gelang de noodwendigheden worden deelbesprekingen gehouden met kleinere groepen.

Voor dit specifieke project zijn we reeds een werkproces gestart maar gezien de 'wedstrijd'-situatie is dit noodgedwongen beperkt. Niet alleen in tijd maar vooral in partners.

Na de twee briefings (met gedeeltelijk tegenstrijdige informatie) zijn de bouwheer niet meer in het proces betrokken geweest. Dus geen verder overleg m.b.t. tot detaillering programma (welk type kantoren bv.) of i.v.m. het budget (investeringen op korte of lange termijn).

Een andere belangrijke medespeler, de brandweer, is oppervlakkig geconsulteerd geweest. Verdere consultatie is vermeden omdat het ons belangrijk lijkt eerst met de opdrachtgevers een juiste strategie betreffende de brandveiligheid uit te zetten.

Het team dat voor dit project werd samengesteld bestaat voornamelijk uit gespecialiseerde bureaus waarmee Driesen–Meersman–Thomaes architecten in het verleden reeds vruchtbaar samenwerkte.

HET TEAM

Driesen–Meersman–Thomaes architecten Antwerpen
Projectarchitect: Jan Meersman
Architectuurontwerp – interieurontwerp – coördinatie – algemene leiding

Moritz Küng Brussel - Luzern
Kunstcurator

Ney & Partners Brussel
Projectingenieur: Laurent Ney
Studiebureau stabiliteit en glasstructuur

Studiebureau Van der Wee Antwerpen
Projectingenieur: Vincent Brison
Studie HVAC – elektriciteit – sanitair – brandbestrijding – liften

Erik Dhont Tuin- en landschapsarchitect Brussel
Projectarchitect: Erik Dhont
Tuinontwerp

ARTE Wechelderzande
Projectarchitect: Johan De Walsche
Raming – projectondersteuning

Het lijkt ons aangewezen om het team nog te versterken met historici voor archief- en kleuronderzoek maar dit valt momenteel buiten het tijdsbestek en de opdrachtomschrijving.

Een projectmanager ter ondersteuning van de bouwheer zoals UFSIA bv. aanstelde voor het project Kleine Kauwenberg lijkt ons ook aangewezen maar eveneens buiten de architectenopdracht vallend.

NOTA UITGANGSPUNTEN

Jan Meersman

UITGANGSPUNTEN:

Optimaal gebruik van beschikbare vloeroppervlakte
 Maximaal respect voor bestaande structuur (letterlijk en figuurlijk)
 Volledige brandveiligheid (evacuatie)
 Alle hedendaags comfort (liften)structureel integreren
 Ontmoetingen mogelijk maken (herbergzaamheid)
 Openheid creëren (letterlijk en figuurlijk)
 Eigentijdse (beeld)waarde

Een evenwicht zoeken tussen de evidente restauratie en renovatie van dit waardevol historisch pand, en de noodzakelijke aanpassingen voor de nieuwe functies, met daarbij een actualisering van zijn ruimtelijke potenties.

PROGRAMMA VERSUS BUDGET:

Tegenstelling 2 briefings:

1. optimalisering gebouw (UA en Vlaams Bouwmeester)
2. gelimiteerd budget (Administratie Gebouwen)

Alhoewel er belangrijke complicaties zijn betreffende de letterlijke draagkracht van het gebouw enerzijds en de brandveiligheid anderzijds, is het vooropgestelde programma, en de wijze waarop het geformuleerd is, ideaal voor een herbestemming van dit klooster.
 Daarentegen is de beperkte financiële draagkracht van de opdrachtgever indien strik geïnterpreteerd niet alleen op korte maar zeker op lange termijn een onoverkomelijk probleem.

Niettegenstaande deze beperking hebben we toch naar een maximalisatie van de beschikbare ruimte gezocht met een realistische kijk op het budget. Daarbovenop hebben we geheel vrijblijvend ook een variante onderzocht met een ondergrondse parkeergarage onder de tuin.

VERSUS GEBOUW:

Het gebouw is vanzelfsprekend het belangrijkste uitgangspunt.
 De opmerkelijke authenticiteit ervan is een belevingswaarde op zich.
 De neo Vlaamse renaissance (verwarring met neogotiek) geeft foutieve associaties met religieuze architectuur.
 Als onbevungen ontwerpers hebben we zelf geen problemen met deze stilistische connotaties, wel met het zwaarmoedige, bijna deprimerende karakter van het gebouw (associatie met gevangenis).

We hebben het gebouw met de verschillende teamleden vele malen bezocht en het vanuit verschillende invalshoeken onderzocht:

- Onderzoek naar de constructieve structuur.
- Controle van de ruimtelijke structuur (beperkte opmetingen en inventarisatie materialen zoals vloeren)
- Onderzoek dakbedekking – houtstructuur – ramen – glas in lood – technieken enz...
- Studie circulatie - Gesprek brandweer

BEPERKTE ANALYSE GEBOUW:

Het gebouw biedt een mooi homogeen beeld. Het heeft een grote structurele eenheid gebaseerd op een repetitief karakter met daartegenover de nodige accenten zoals de erker en de trapgevel in de voorgevel en bv. de trappartijen in plan.

Algemeen is er eigenlijk met uitzondering van de kapel, de Vlaamse zaal, de keuken en de trappen weinig decorum.

Er is een zeer logische planopbouw:

- Publieke en groepsgebonden functies op het gelijkvloers
- Individuele functies op de verdieping
- Voorraad ruimte op de zolderverdieping

Ondanks de grote hoge ramen is het een zeer somber en introvert gebouw:

- gezandstraald glas
- glas in lood

De circulatieruimten hebben eerder een scheidende dan wel een bindende functie, zo ook de patio, die op zichzelf een zeer mooie ruimte is, en een interessant element in de relatie tussen bebouwde en onbebouwde ruimte. Maar vanuit de bebouwde ruimte worden deze kwaliteiten nauwelijks waargenomen en bij normaal gebruik komt men niet op deze binnenkoer.

In de kloostergang op het gelijkvloers zijn bij een vorige renovatie lelijke marmermozaïektegels geplaatst evenals een ongepaste pastelkleurige sigmultoverf op de muren.
 De tuinbeplanting is een gemiste kans. Er zouden grote loofbomen kunnen staan die het afschuwelijk uitzicht op de achterliggende hoogbouw zouden kunnen camoufleren i.p.v. de totaal ongepaste sparren.
 Langs de noordzijde zijn er een aantal ongelukkige dienstruimtes die alhoewel wellicht origineel toch maar lukraak uitgebreid lijken. Bovendien zijn de buitenruimtes waarop ze uitgeven zeer somber.

De leien op het dak zijn nog met ijzeren nagels bevestigd. De koppen roesten hiervan nu door, herstellen heeft geen zin meer. Alle leien moeten verwijderd worden en opnieuw bevestigd worden of vervangen.

Het glas in lood is voor zijn leeftijd nog in opvallend goede staat maar niet meer houdbaar naar hedendaagse normen. Bij herstelling zal er wellicht moeten overgegaan worden tot gehele hermontage.
 De eiken ramen zijn eveneens nog in verrassend goede staat maar moeten toch ook in belangrijke mate hersteld of vervangen worden.

De belangrijkste constatacie was evenwel dat de constructieve structuur helemaal niet zo logisch is als de ruimtelijke. De vloeren van de 10 meter brede zolders worden ondersteund door te lichte balken welke wellicht niet doorlopen van gevel tot gevel maar steunen op de te dunne muren van de gangen op de eerste verdieping. Welke vervolgens steunen op de houten roosteringen tussen gelijkvloers en eerste verdieping.

Tenslotte is het natuurlijk een open deur intrappen om te stellen dat het gebouw absoluut niet brandveilig is. Er is geen enkele compartimentering maar vooral de evacuatie van de zolderverdiepingen is ontoereikend. De discussie over de compartimentering met de brandweer belooft in elk geval Kafkaïaanse proporties aan te nemen.

NOTA SCHETSONTWERP

Jan Meersman

Gebaseerd op bovenstaande uitgangspunten hebben we een schetsontwerp gemaakt dat vanwege de precieze probleemstelling verrassend gedetailleerd is.

Het gebouw wordt in essentie behouden zoals het is maar aangepast aan de nieuwe functie. D.w.z. brandveilig gemaakt, nieuwe technieken zoals verwarmen, koelen en mechanische verluchting waar nodig, en uiteraard een volledig nieuwe elektrische installatie en wellicht ook een sprinklerinstallatie. Dit alles vraagt slechts weinig structurele ingrepen en gebeurt met de grootst mogelijke discretie. Globaal wordt dus gekozen voor het behoud van het bestaande beeld.

De binnenkoer speelt een cruciale rol in dit project. We hebben ervoor geopteerd ze te overkoepelen. Deze koepel sluit aan bovenop de nok van het bestaande gebouw. De patio blijft dus volledig zoals hij is inclusief alle dakkapellen. De koepel hangt als een omgekeerde paraplu boven het gebouw. De centrale patio krijgt geen specifieke functie. Het is een 'salle des pas perdus'. De ruimte kan natuurlijk gebruikt worden voor recepties of dergelijke. Niet voor lezingen, daarvoor hebben we de kapel die overigens onaangeroerd blijft (op de technieken na).

Niettegenstaande de keuze voor het behoud van het beeld hebben we na veel wikken en wegen er voor geopteerd het meeste glas in lood te verwijderen. (Behalve in de Vlaamse zaal en de ramen op de verdieping die uitgeven op de kloosterhof). Op het gelijkvloer rondom de kloosterhof worden bovendien ook de houten raamkaders verwijderd. De grote raamopeningen blijven natuurlijk wel hun onderverdeling in natuursteen behouden. Hierdoor zal het geheel veel sterker dan voordien refereren naar de middeleeuwse kloostertypologie van kloosterhof met omliggende kloostergang. Door haar volledig te overkappen wordt de binnenkoer ook letterlijk en figuurlijk de centrale ruimte van het gebouw. Deze geïdealiseerde lege ruimte is een spirituele voorraad aan ruimte.

De lelijke 'gemoderniseerde' vloeren van de kloostergang op het gelijkvloers gaan eruit en worden vervangen door een hedendaagse gietvloer (cfr. MUHKA) in een stevige kleur. Ook de grote wanden van de kruisgangen worden in sprekende (neogotische) kleuren geschilderd. Op de vloer van de binnenkoer zien we een natuursteen in grote formaten.

De omliggende ruimtes zijn zoveel mogelijk behouden, zo ook hun vloeren en binnendeuren.

De structuur is dus zoveel mogelijk behouden zowel constructief als ruimtelijk. De onvermijdelijke wijzigingen worden echter reeds op een grote algemene schaal ingebracht.

Op het gelijkvloers zijn de publieke en groepsfuncties (seminaries – vergaderingen) ondergebracht. Op de eerste verdieping de individuele kantoren, op de zolder landschapkantoren (of andere indeling naargelang de specifieke behoeften)

Verticale circulatie:

De bestaande trappen zijn behouden vanwege de authenticiteit en normale bruikbaarheid. Extra noodtrappen werden toegevoegd (in de nabijheid van bestaande trappen vanwege vlotte verbinding naar zolderruimtes). Alle vier hebben ze een rechtstreekse nooduitgang naar buiten, daartoe wordt er een raam in de voorgevel uiterst rechts en een raam in de achtergevel verbouwd tot deur. Op het gelijkvloers zijn de noodtrappen nagenoeg onzichtbaar opgesteld, op de verdieping passen zij naadloos in de bestaande structuur.

Wel zichtbaar en een belangrijke ingreep is de plaatsing van de twee liften. Liften zijn sowieso een uiterst belangrijk gegeven. Niet alleen vanwege de nieuwe organisatie van de verticale circulatie of vanwege de belangrijke constructieve ingreep. Maar zij zijn een belangrijk kruispunt van circulaties en ontmoetingen en moeten zodoende ook het nodige ruimtelijke belang krijgen. Hiervoor wordt de voormalige eetkamer die grenst aan de kloosterhof opgeofferd. De inplanting van de liften is symmetrisch op het bestaande assenstelsel in het gebouw en past zich volledig in de structuur van het gebouw. De axiale opbouw van het klooster wordt hierbij duidelijker gemaakt en tergelijktijd wordt de hele structuur transparanter wat de leesbaarheid en bruikbaarheid van het gebouw verhoogt. De liften sluiten aan op de bestaande kloostergangen rondom de patio en bevinden zich in de nabijheid van de zichtbare bestaande trappen. Rondom de liften ontstaat een overgangsruiimte welke aansluit op de overdekte kloosterhof en een doorzicht krijgt naar de kleine patio aan de oude keuken. De openingen naar deze foyer worden gemodelleerd zoals de bestaande raamopeningen volgens de afmetingen van de kruisribben in het plafond van de

kloostergang. (De vele lijntjes in de gangen op de tekeningen zijn de kruisribben en balken die we opgemeten hebben).

Op de eerste verdieping komen de liften temidden van de bestaande gang terecht. Daarom wordt er een nieuwe gang gemaakt langs de ramen van de keukenpatio. En aansluitend op de centrale kloosterhof is er zoals op het gelijkvloers een ontmoetingsruimte. De rest van de eerste verdieping wordt in principe niet gewijzigd. Wel worden de slaapkamertjes twee aan twee samengevoegd voor individuele bureaus.

Op de tweede verdieping worden de ruime zolders ingericht als landschapkantoren. De liften staan centraal in deze hoge zolders en moeten daardoor niet door het dak heen. Op het platte dak boven de verbindinggang aan de kerk komt een terras dat overdekt is door de centrale glasstructuur en bij evenementen dienst kan doen als technische loopbrug.

Op het gelijkvloers blijven dus alle typische lokalen, op de eetkamer na, behouden. Ook de keukenruimte wordt behouden zoals ze is (op de oude toestellen na), ze kan gebruikt worden als vergaderruimte of als lunchruimte. Een nieuwe grootkeuken voor occasioneel gebruik wordt in het kleiner deel van de oude en in een nieuwe aansluitende annex ingericht. Eveneens in dit nieuwe bijgebouw worden de toiletten gegroepeerd.

In de L-vleugel op het gelijkvloers achteraan worden niet alleen de storende invulwanden weggenomen maar worden de grote kamers twee per twee samengevoegd tot ruime seminarielokalen. Hiervoor moeten twee dragende muren vervangen worden door stevige balken maar verder blijven deze ruimtes ongewijzigd. Zo blijven bv. de binnendeuren en typische granitvloeren met marmersgranulaten behouden. Ook de karakteristieke tussenliggende ruimte met houten lambriseringen blijft echter behouden.

Zoals steeds bij verbouwingen is ook hier de brandveiligheid een bepalende factor.

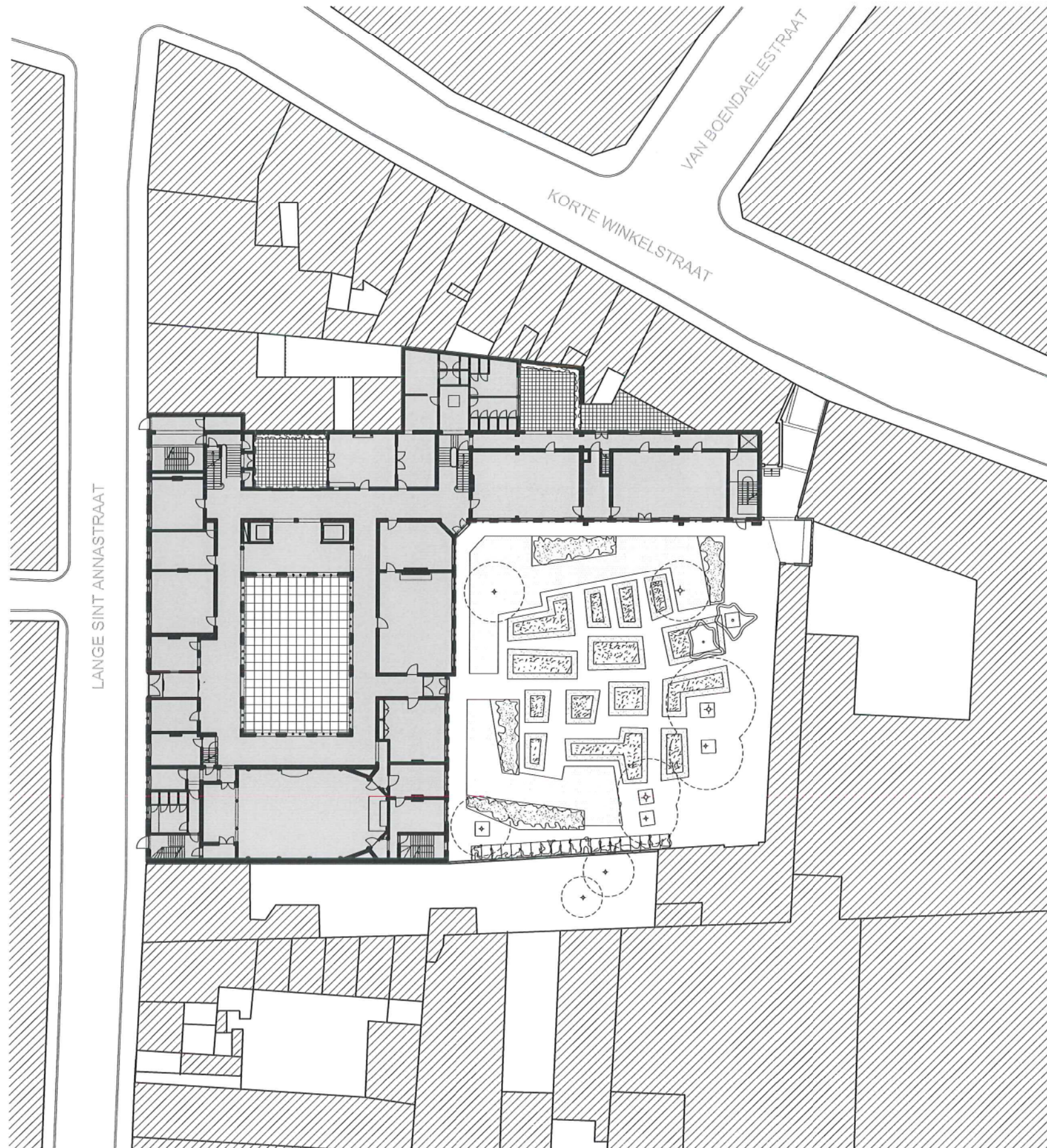
Prioriteit werd hier gegeven aan de evacuatie zie hoger. Indien nodig kunnen de bestaande trappen op de verdieping gecompartmenteerd worden. Indien het gebouw als schoolgebouw zou bestempeld worden, moeten ze echter ook op het gelijkvloers gecompartmenteerd worden wat praktisch niet haalbaar is.

De hele compartimentering is trouwens een moeilijk haalbaar gegeven, wat trouwens grote visuele gevolgen zou hebben want bestaande vloeren of plafonds op gelijkvloers en eerste verdieping kunnen wellicht niet behouden blijven.

Verder is de overkapte kloosterhof een 'atriumgebouw' over drie bouwlagen en moet daarom gecompartmenteerd worden. Onze ervaring met andere vergelijkbare projecten (Pakhuis Godfried voor Dries Van Noten / De renovatie van de pakhuizen Rubens Noord en Zuid, te Antwerpen) leren ons bovendien dat enerzijds de brandweer ook nog in een zeer late fase van het ontwerp onverwachte bijkomende eisen kan stellen, met name het plaatsen van sprinklers. Maar anderzijds is de kostprijs van zulke installatie binnen dit soort projecten best haalbaar. Indien het gebouw volledig gesprinklerd wordt vervalt immers de noodzaak tot compartimentering.

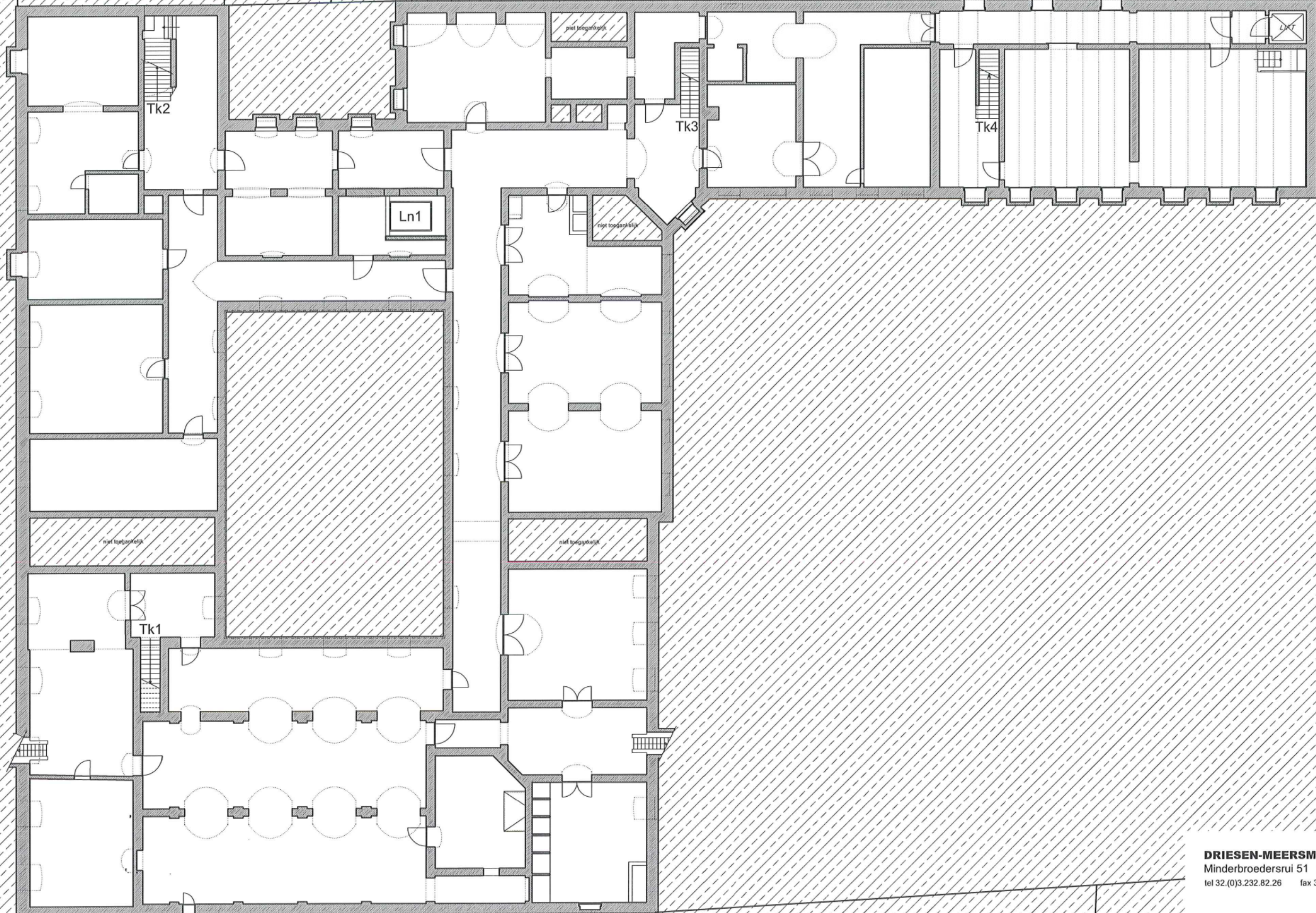
Tot zover de pragmatische beschrijving.

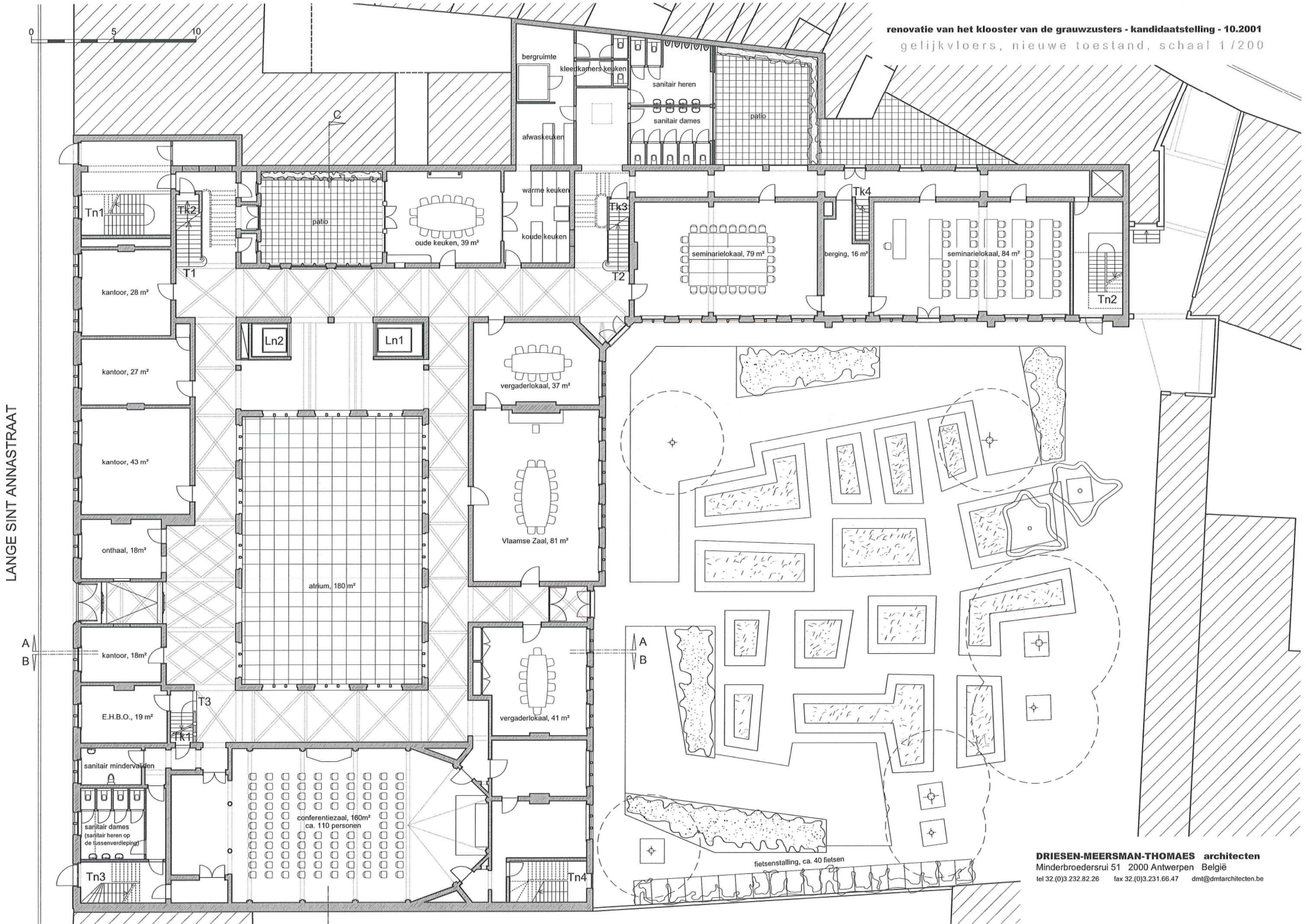
Het ontwerp is dan ook een pragmatische aanpak die enerzijds het gebouw wilt behouden zoals het is, het toch aanpast aan de nieuwe noden, en het tergelijktijd toch meer openwerkt en met een groot gebaar ook zijn nieuwe identiteit wilt toont.

0 5 10

renovatie van het klooster van de grauwezusters - kandidaatstelling - 10.2001
kelders, nieuwe toestand, schaal 1/200

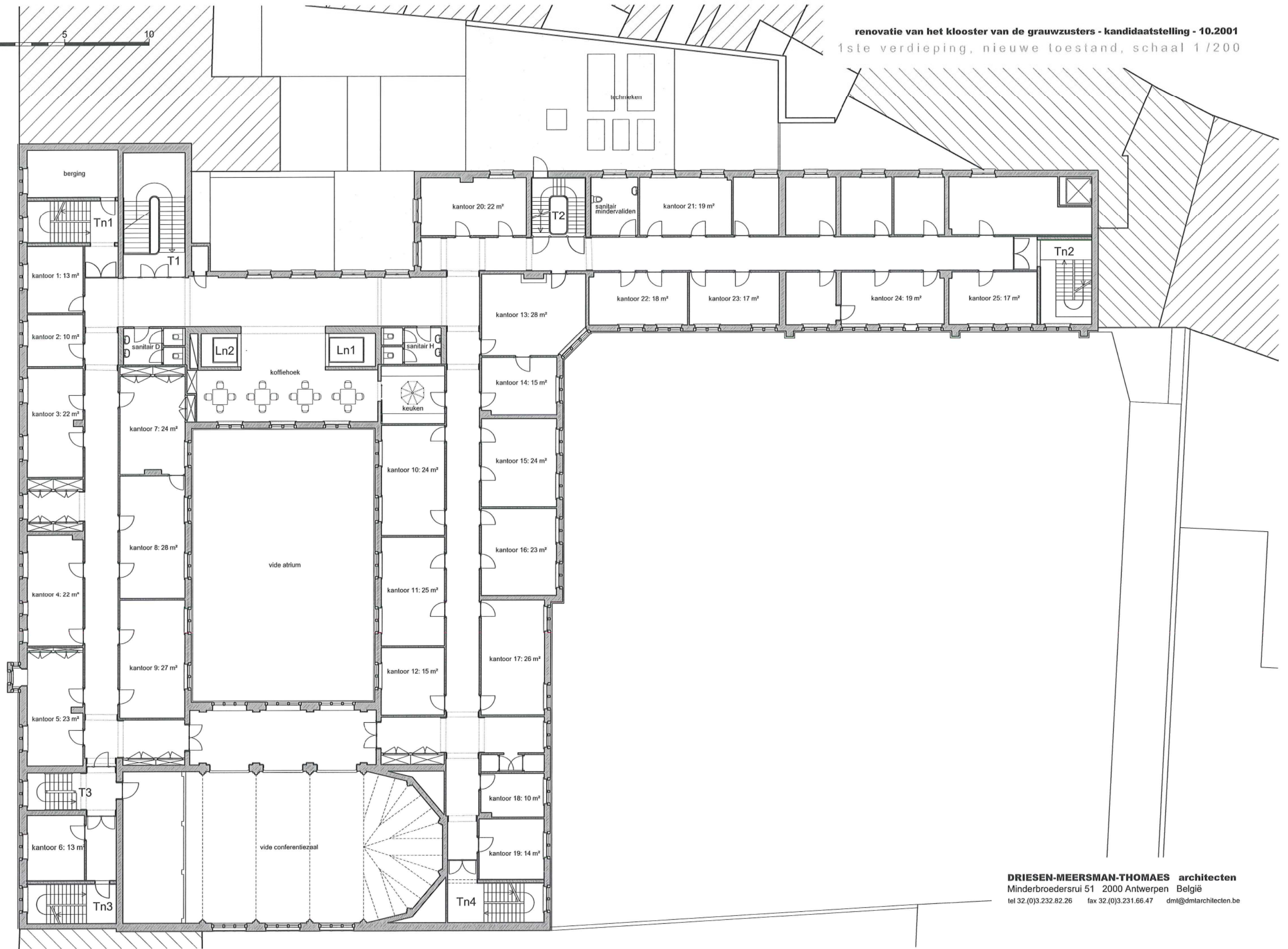

LANGE SINT ANNA STRAAT

0 5 10

renovatie van het klooster van de grauwezusters - kandidaatstelling - 10.2001
1ste verdieping, nieuwe toestand, schaal 1/200

LANGE SINT ANNA STRAAT

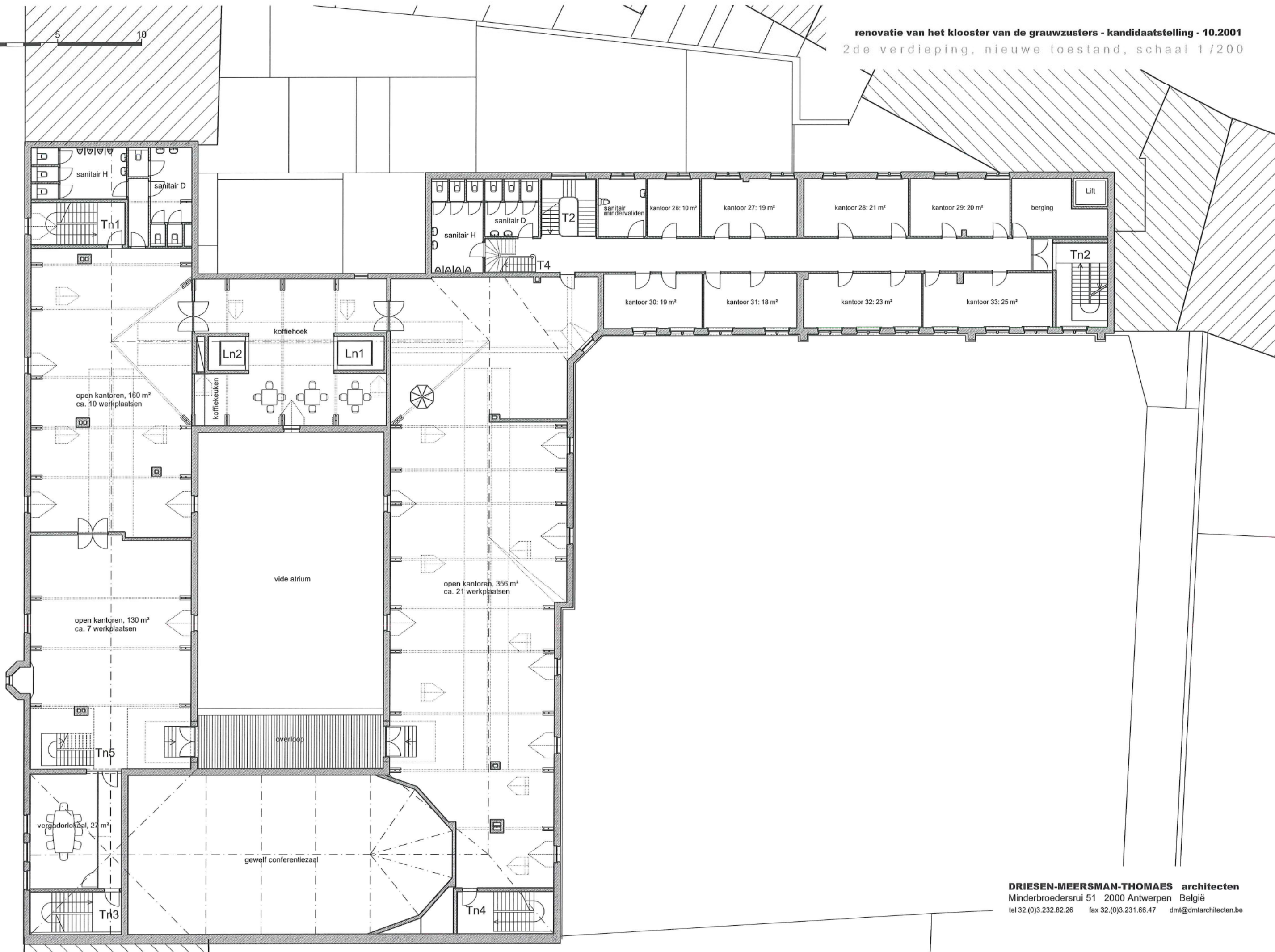

DRIESEN-MEERSMAN-THOMAS architecten
Minderbroedersrui 51 2000 Antwerpen België
tel 32.(0)3.232.82.26 fax 32.(0)3.231.66.47 dmt@dmarchitecten.be

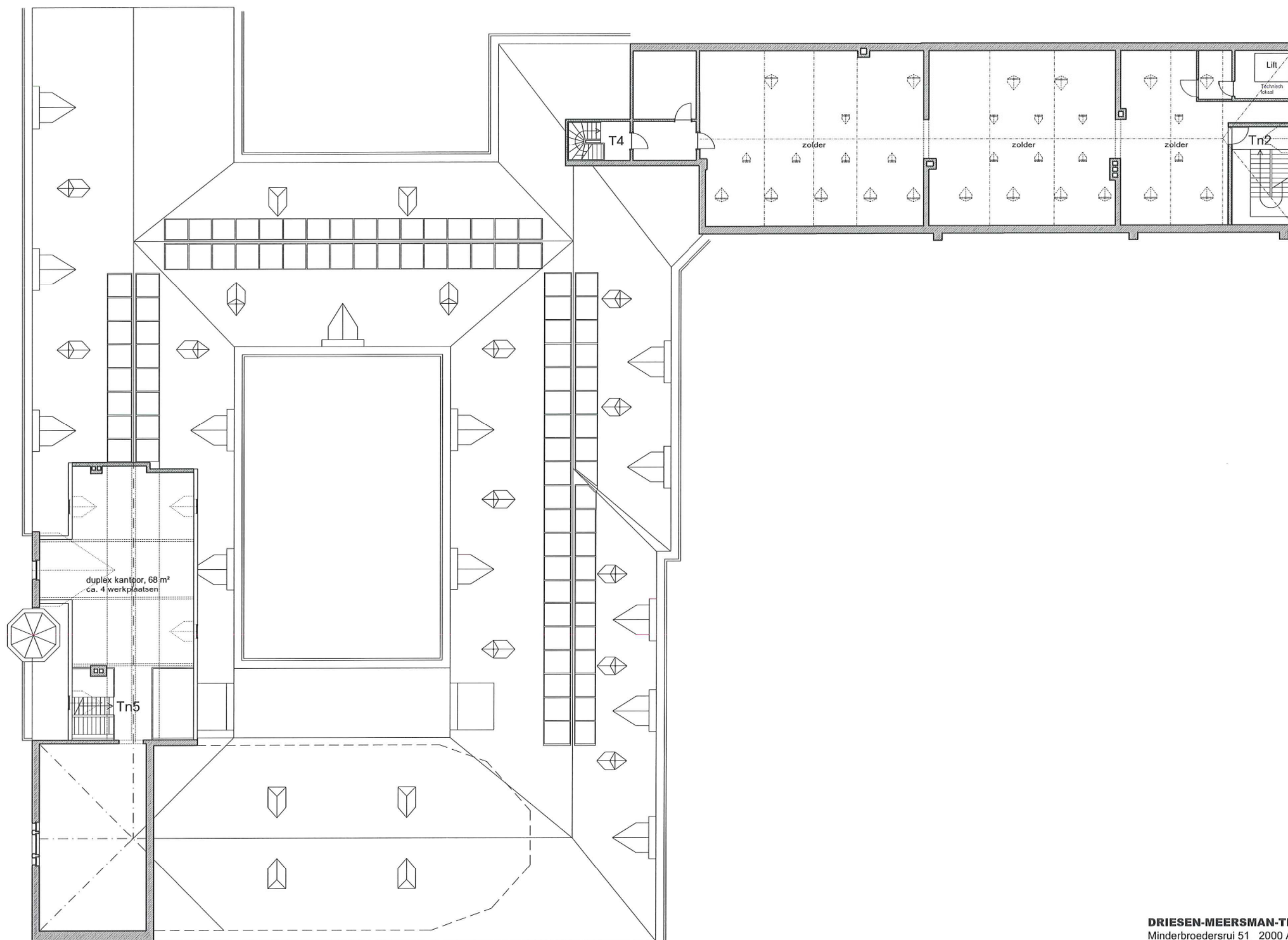
0 5 10

renovatie van het klooster van de grauwezusters - kandidaatstelling - 10.2001
2de verdieping, nieuwe toestand, schaal 1/200

LANGE SINT ANNA STRAAT

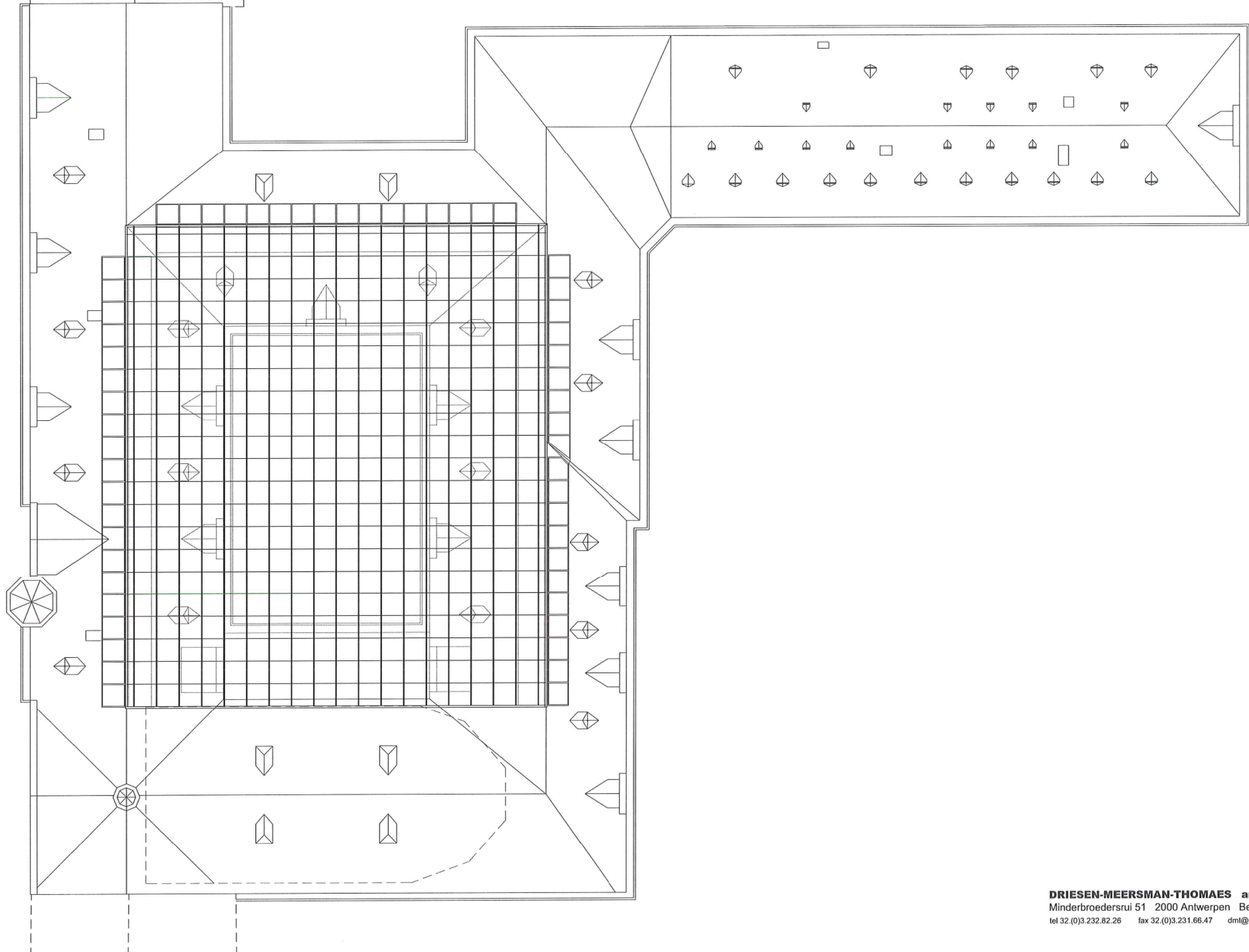

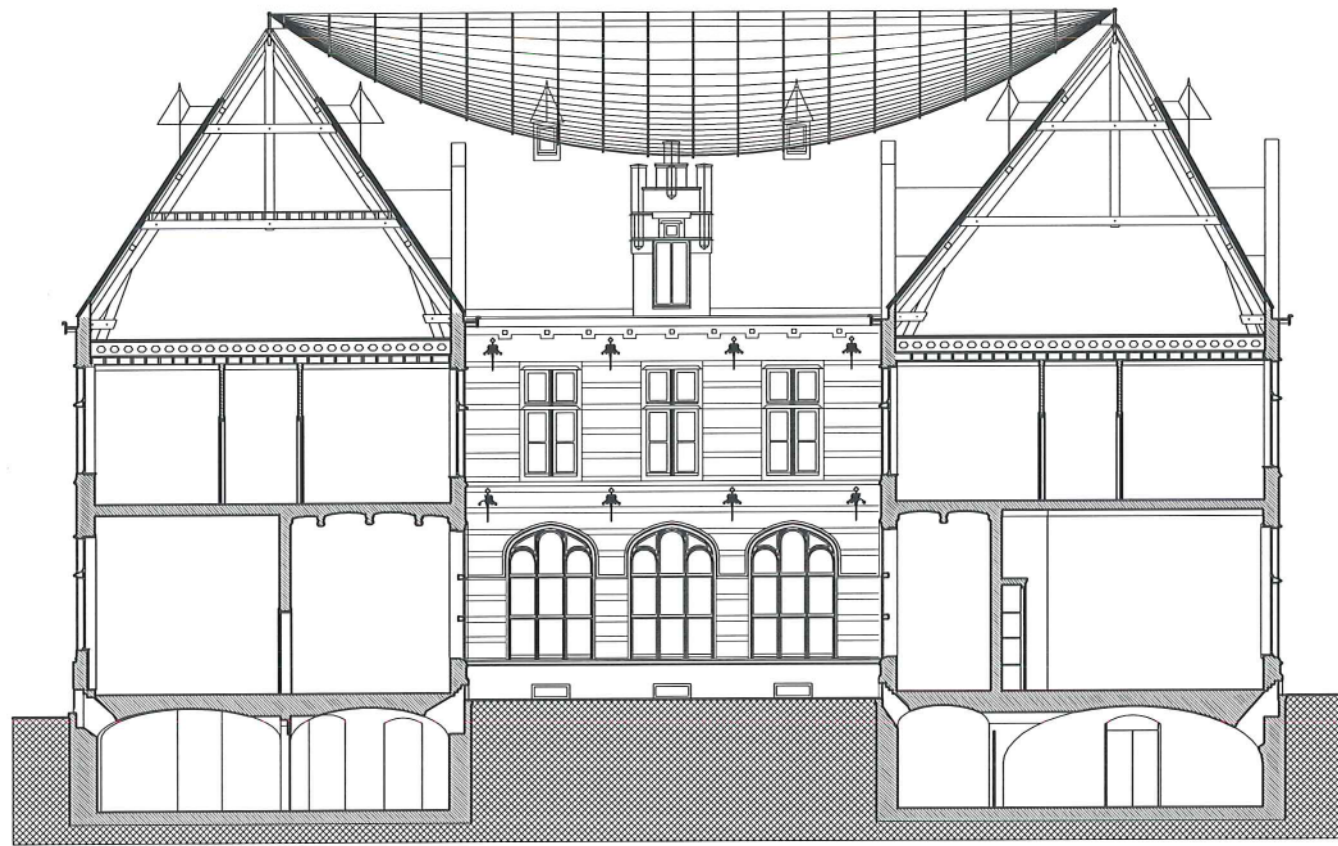
DRIESEN-MEERSMAN-THOMAS architecten
Minderbroedersrui 51 2000 Antwerpen België
tel 32.(0)3.232.82.26 fax 32.(0)3.231.66.47 dml@dmlarchitecten.be

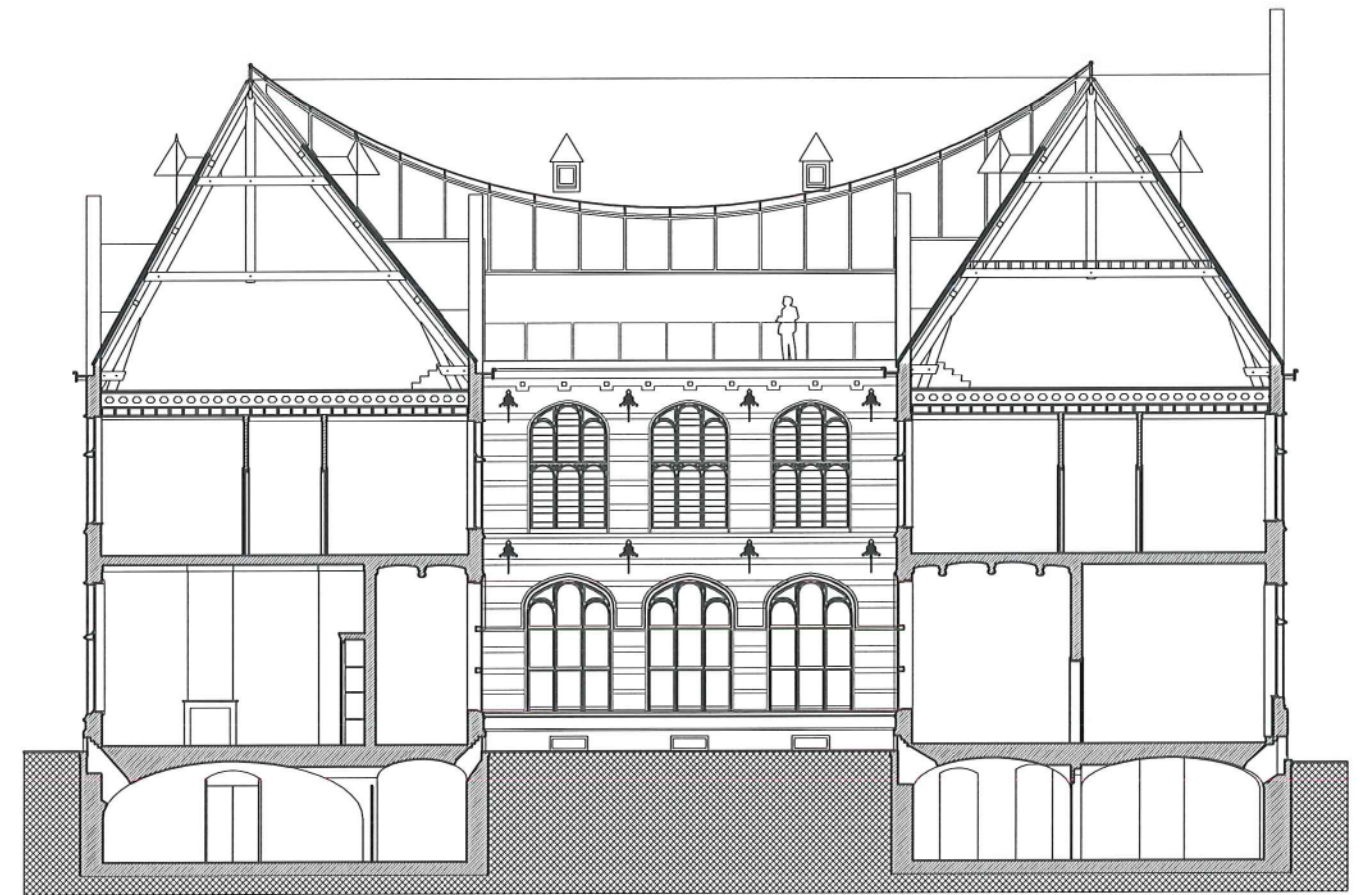
0 5 10

renovatie van het klooster van de grauwezusters - kandidaatstelling - 10.2001
dakplan, nieuwe toestand, schaal 1/200

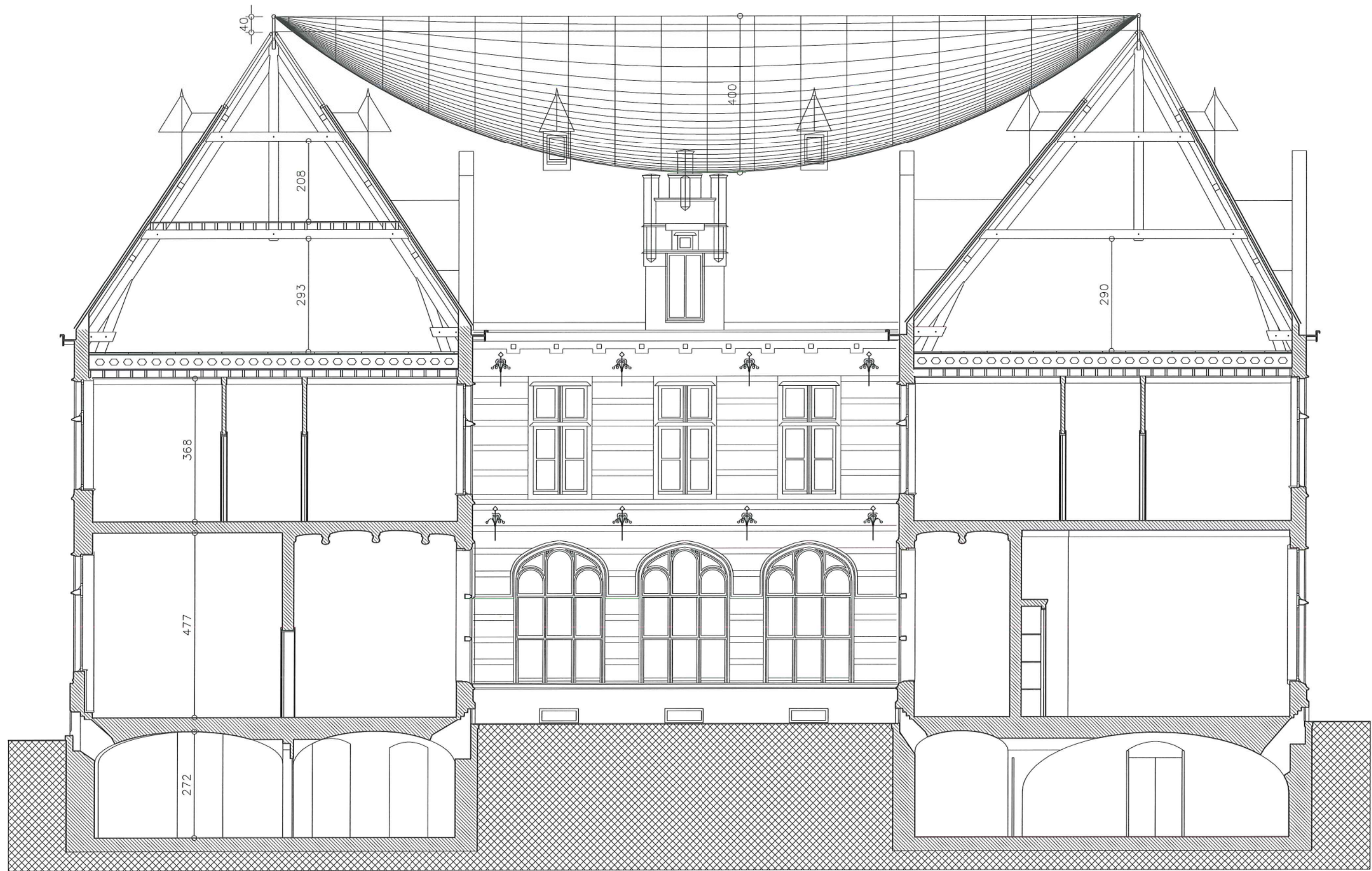
A

B

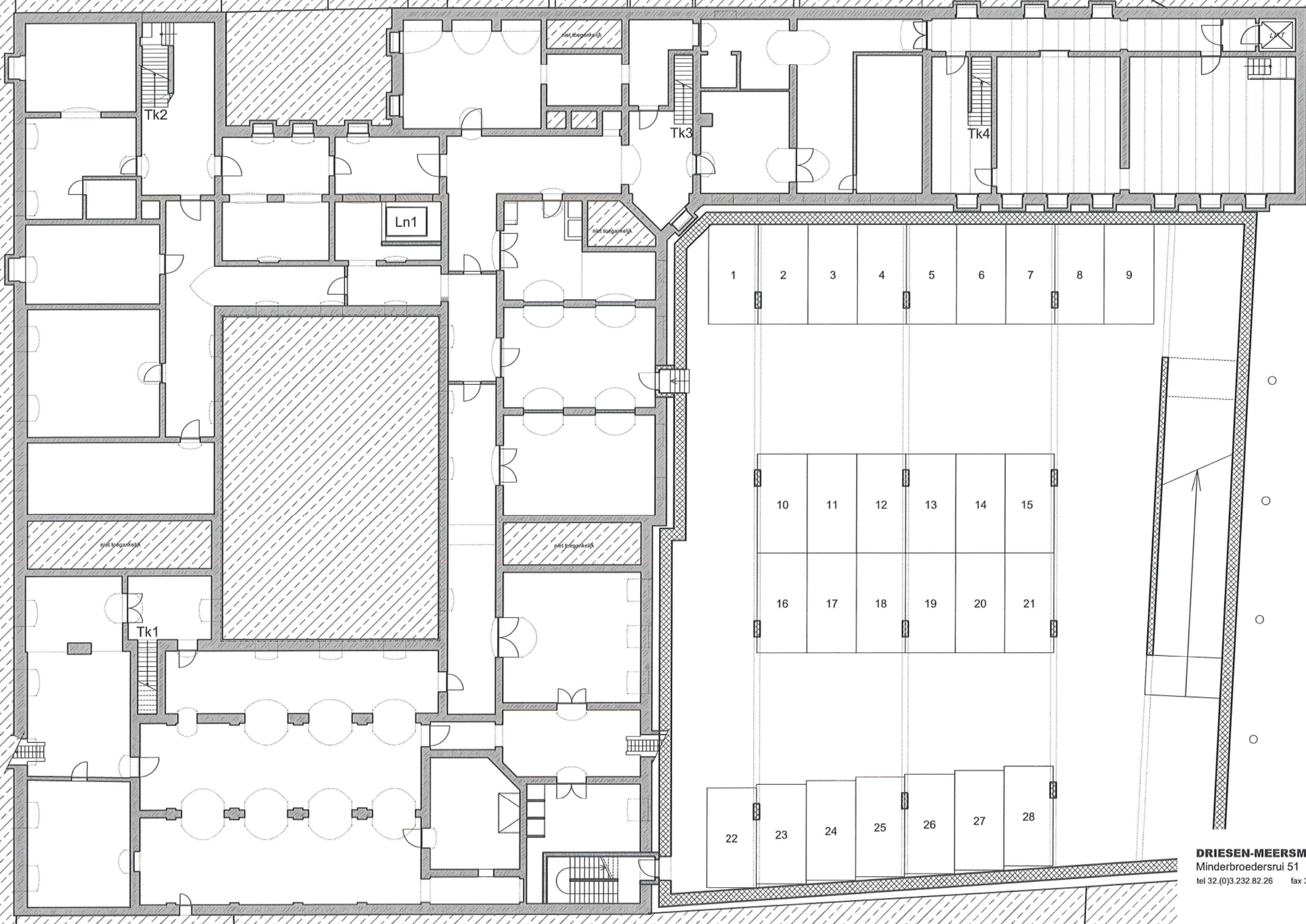

C

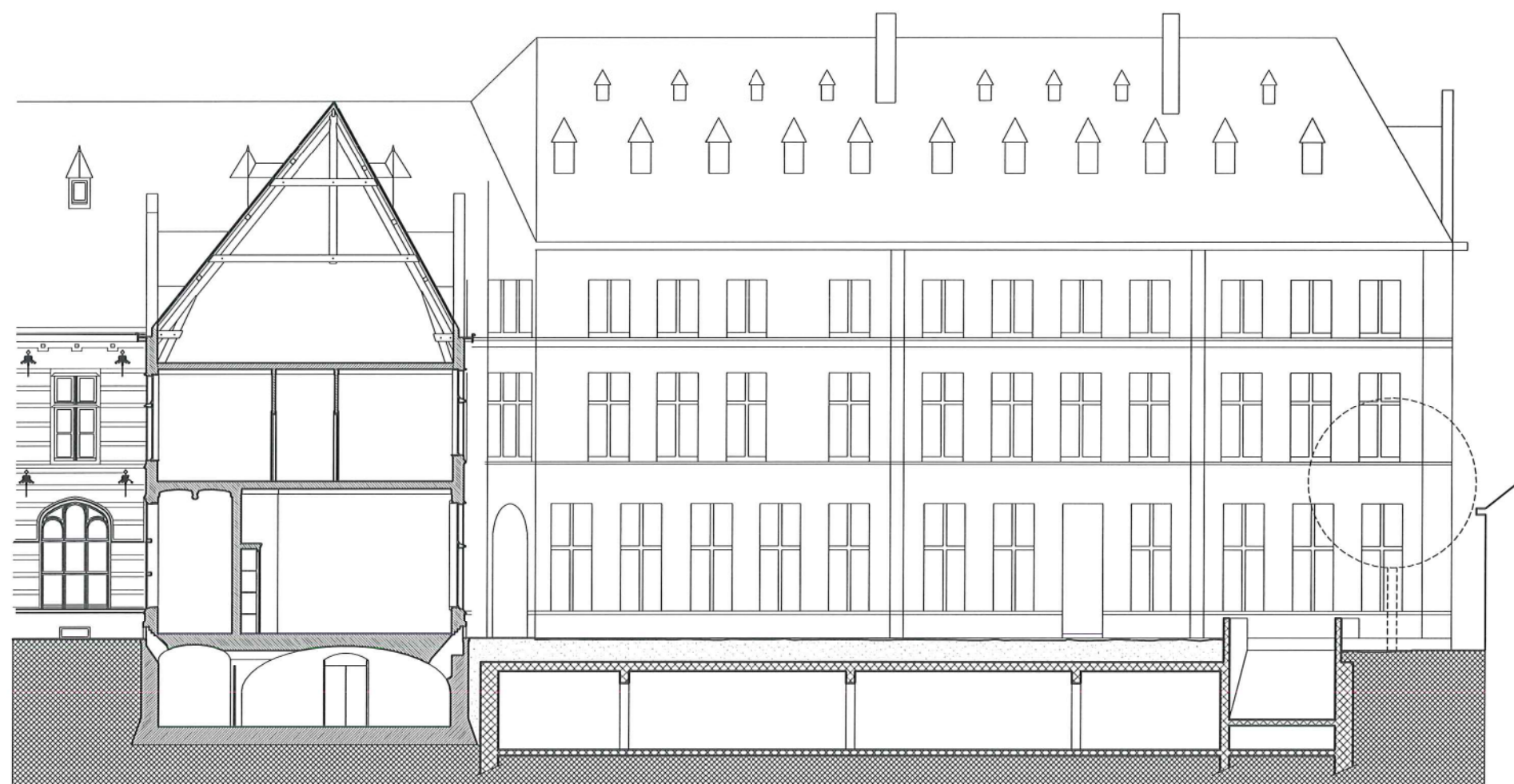
renovatie van het klooster van de grauwezusters - kandidaatstelling - 10.2001
 voorstel ondergrondse garage, schaal 1/200

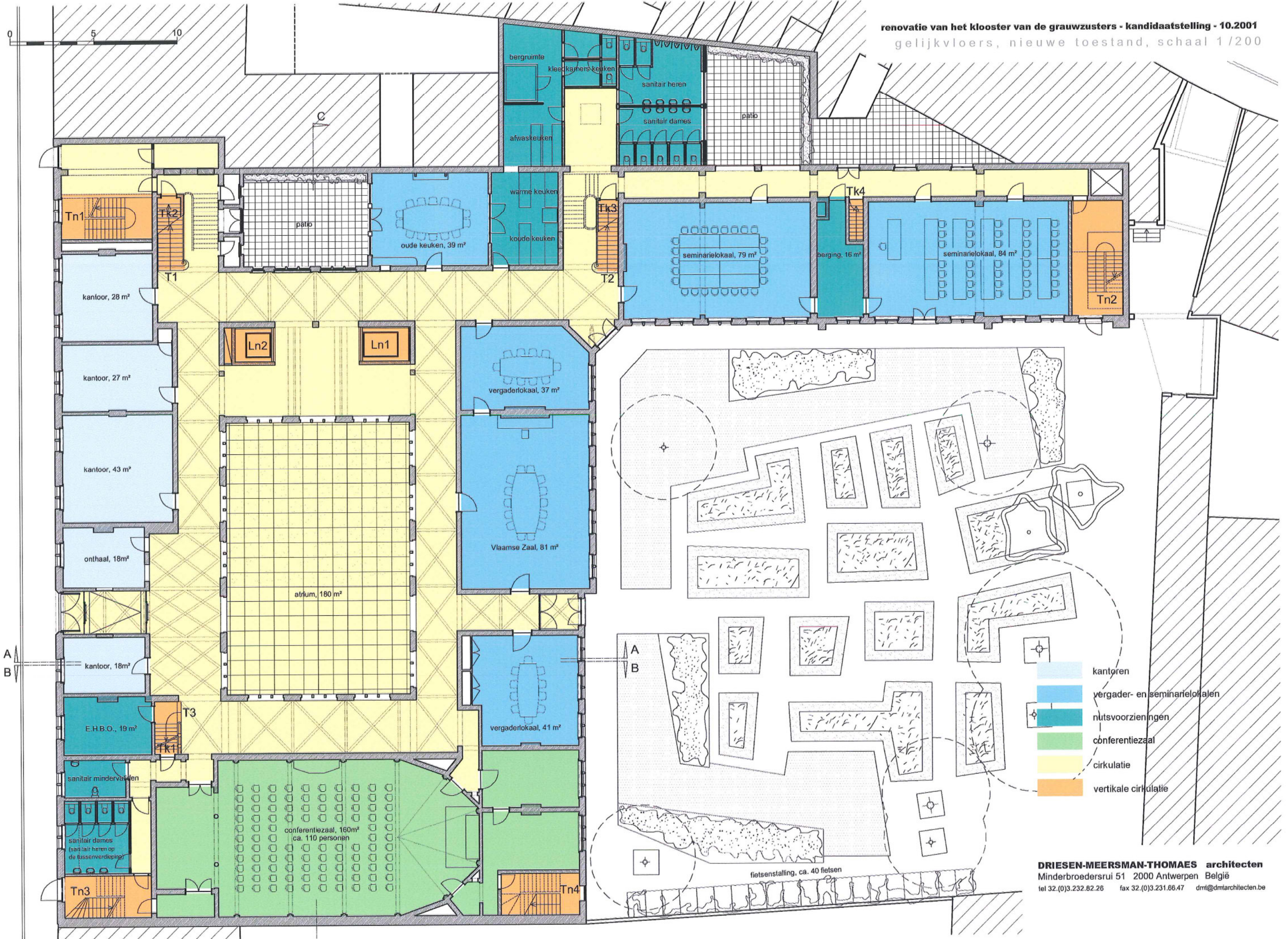

DRIESEN-MEERSMAN-THOMAS architecten
 Minderbroedersrui 51 2000 Antwerpen België
 tel 32.(0)3.232.82.26 fax 32.(0)3.231.66.47 dml@dmarchitecten.be

0 5 10

renovatie van het klooster van de grauwezusters - kandidaatstelling - 10.2001
voorstel ondergrondse garage, schaal 1/200

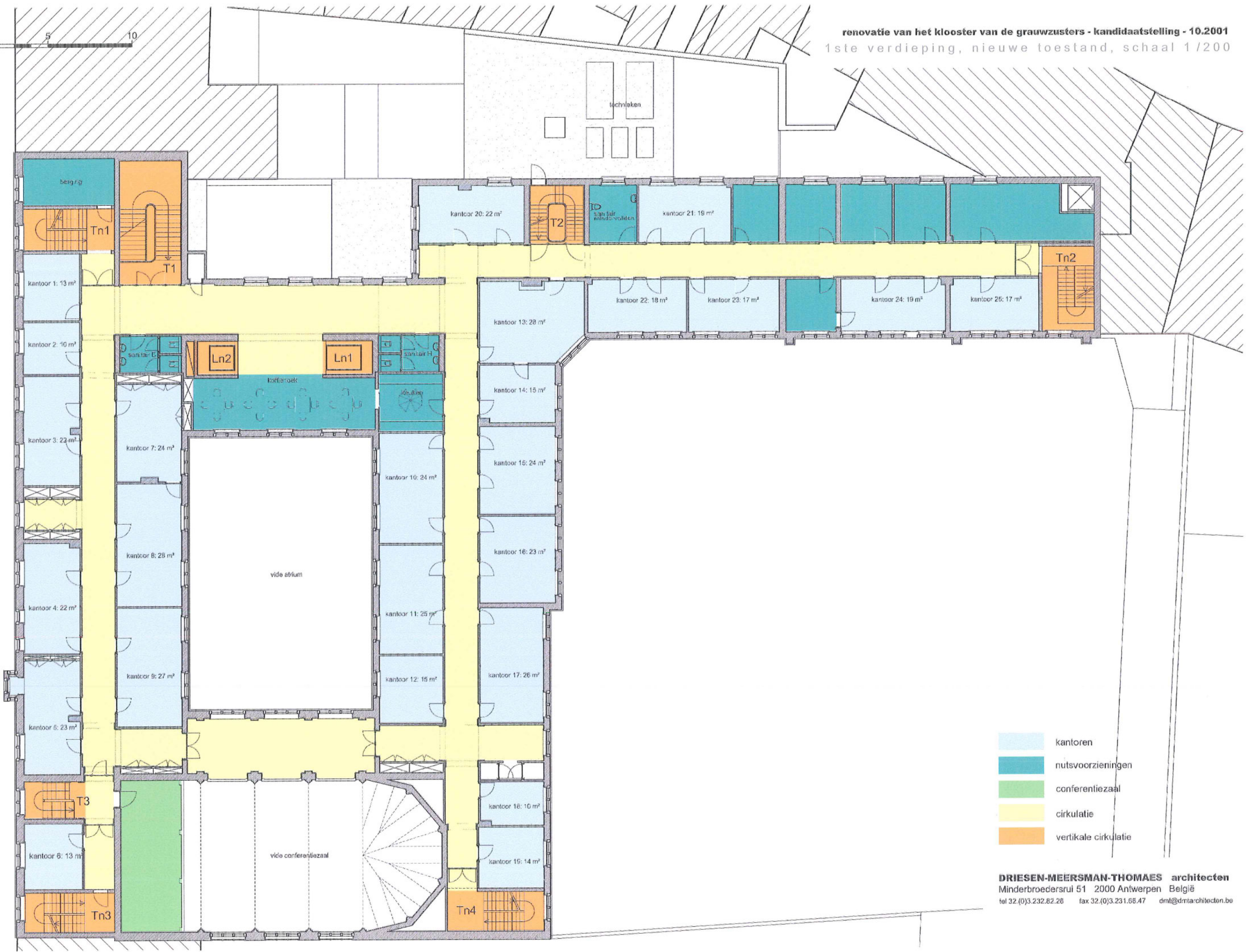

- kantoren
- vergader- en seminarielokalen
- nutsvoorzieningen
- conferentiezaal
- circulatie
- verticale circulatie

renovatie van het klooster van de grauwezusters - kandidaatstelling - 10.2001
 1ste verdieping, nieuwe toestand, schaal 1/200

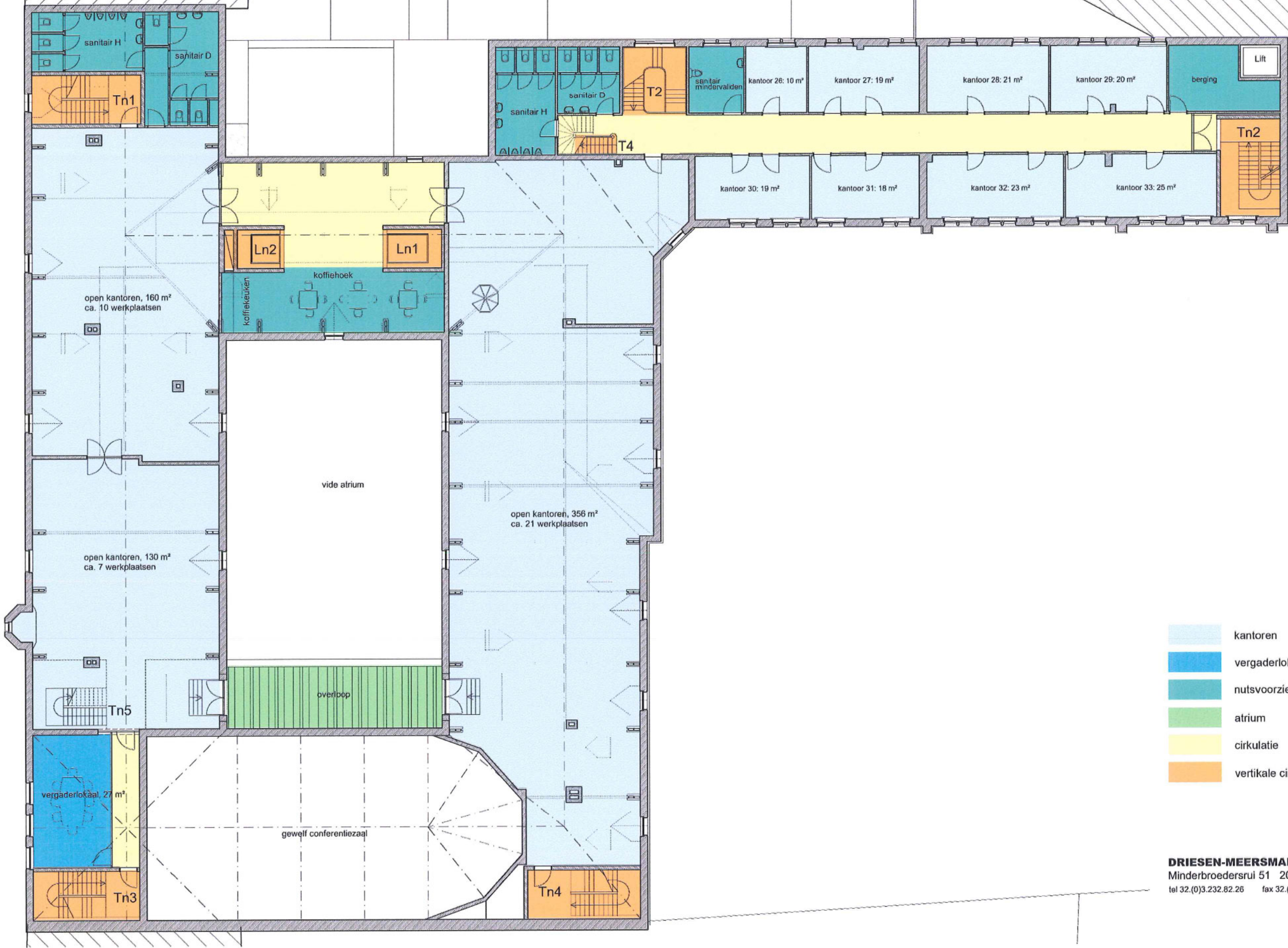

- kantoren
- nutsvoorzieningen
- conferentiezaal
- cirkulatie
- verticale cirkulatie

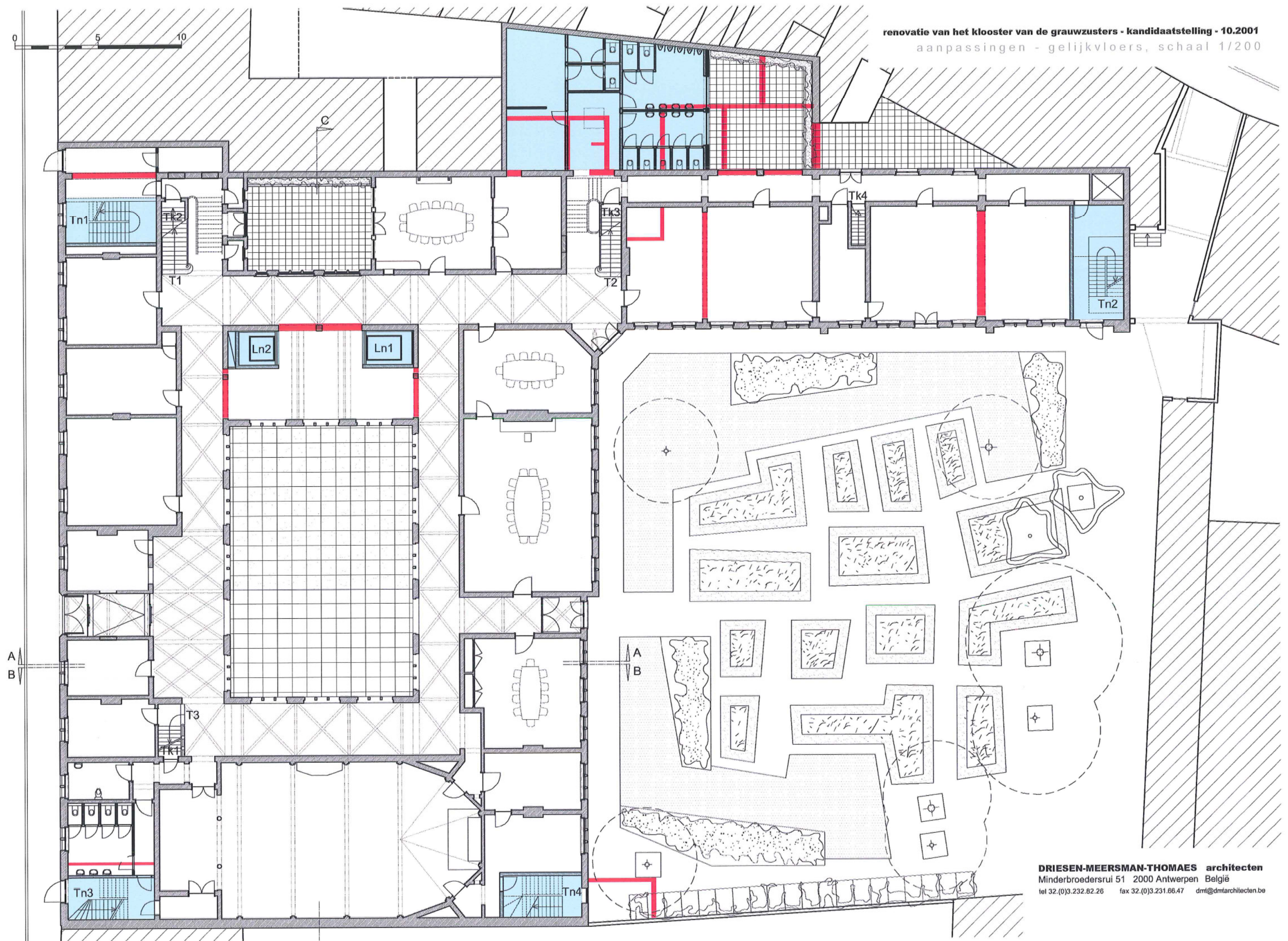
DRIESEN-MEERSMAN-THOMAS architecten
 Minderbroedersrui 51 2000 Antwerpen België
 tel 32.(0)3.232.82.28 fax 32.(0)3.231.66.47 dmt@dmarchitecten.be

LANGE SINT ANNA STRAAT

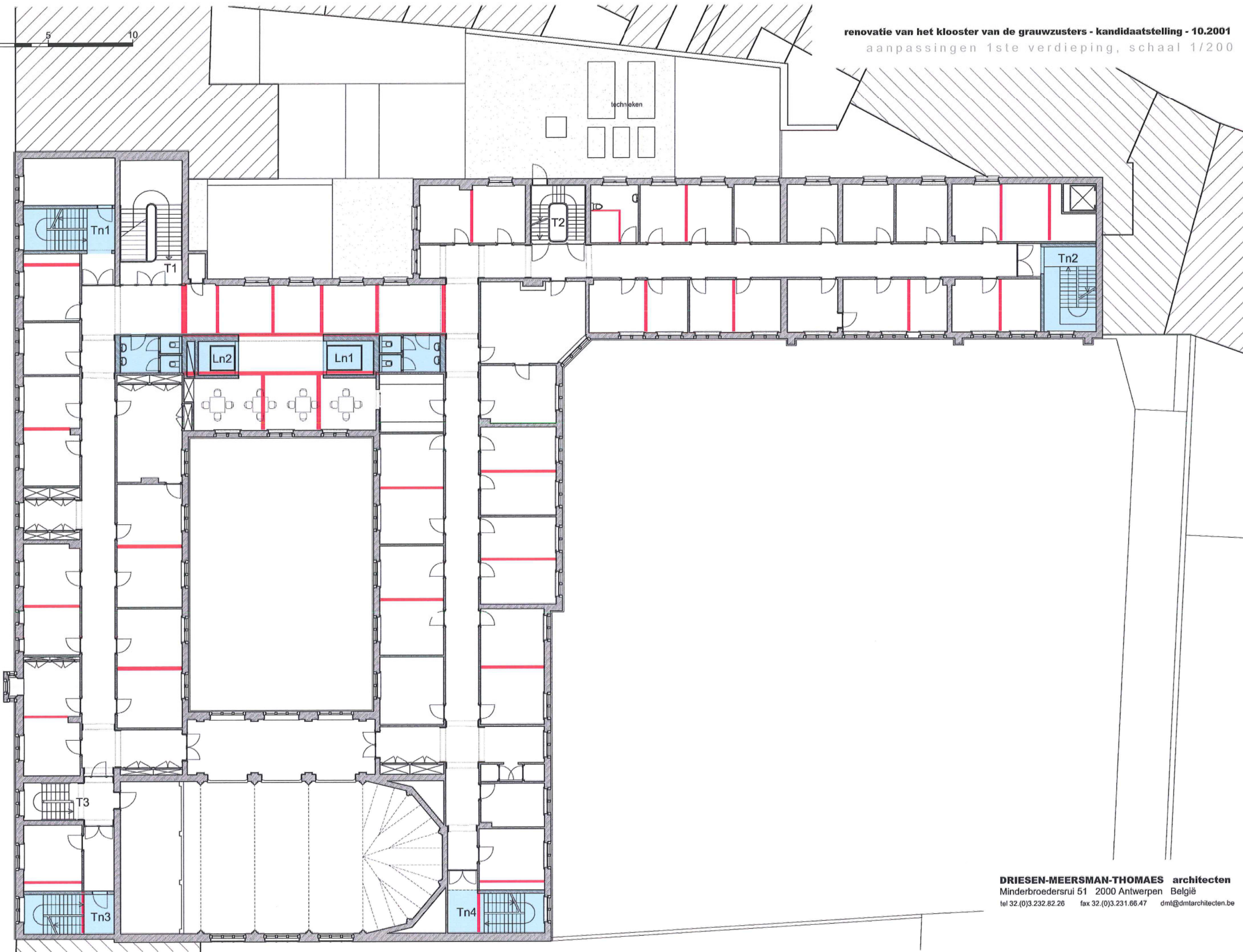

- kantoren
- vergaderlokaal
- nutsvoorzieningen
- atrium
- cirkulatie
- verticale cirkulatie

renovatie van het klooster van de grauwezusters - kandidaatstelling - 10.2001
aanpassingen 1ste verdieping, schaal 1/200

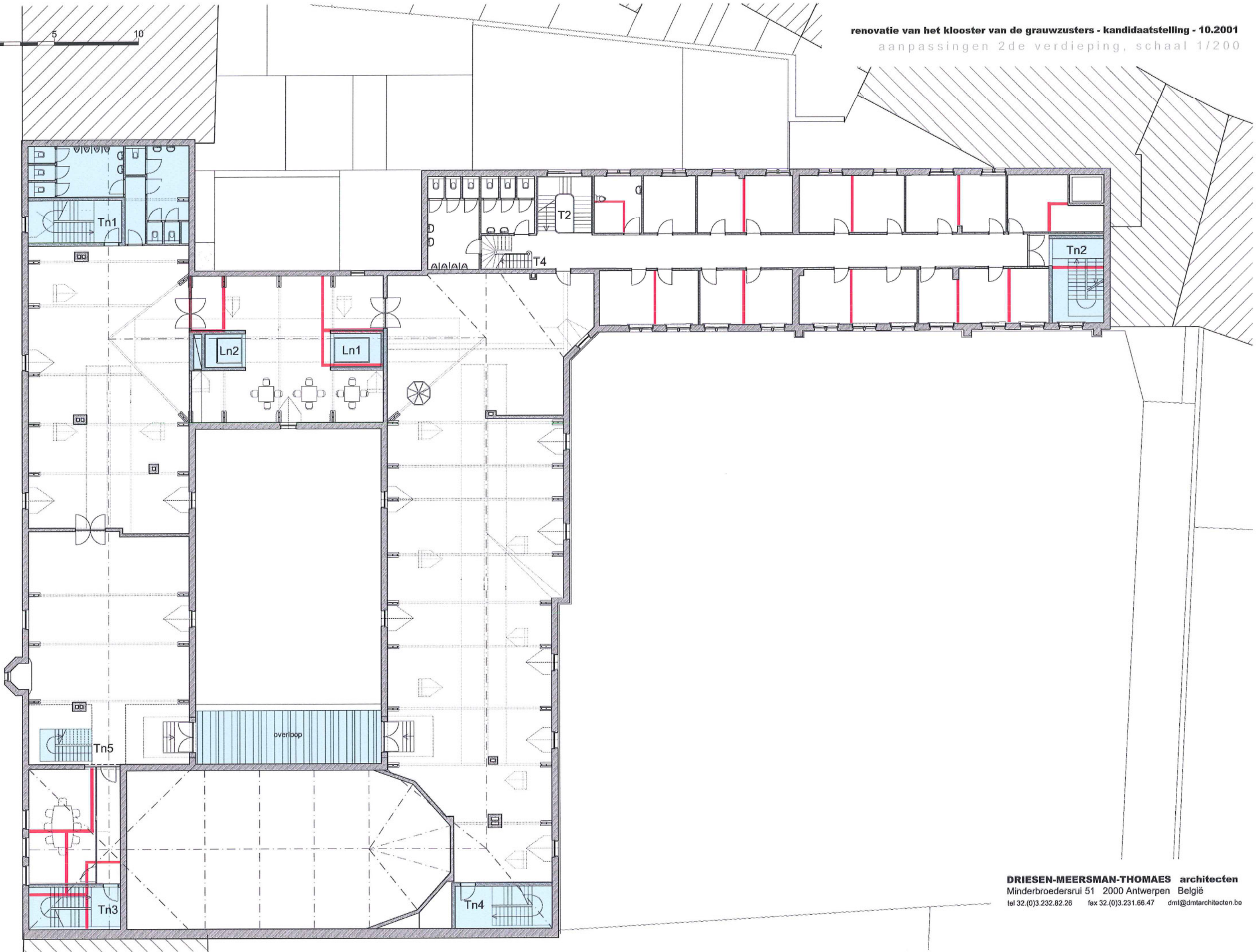

DRIESEN-MEERSMAN-THOMAS architecten
Minderbroedersrui 51 2000 Antwerpen België
tel 32.(0)3.232.82.26 fax 32.(0)3.231.66.47 dml@dm1architecten.be

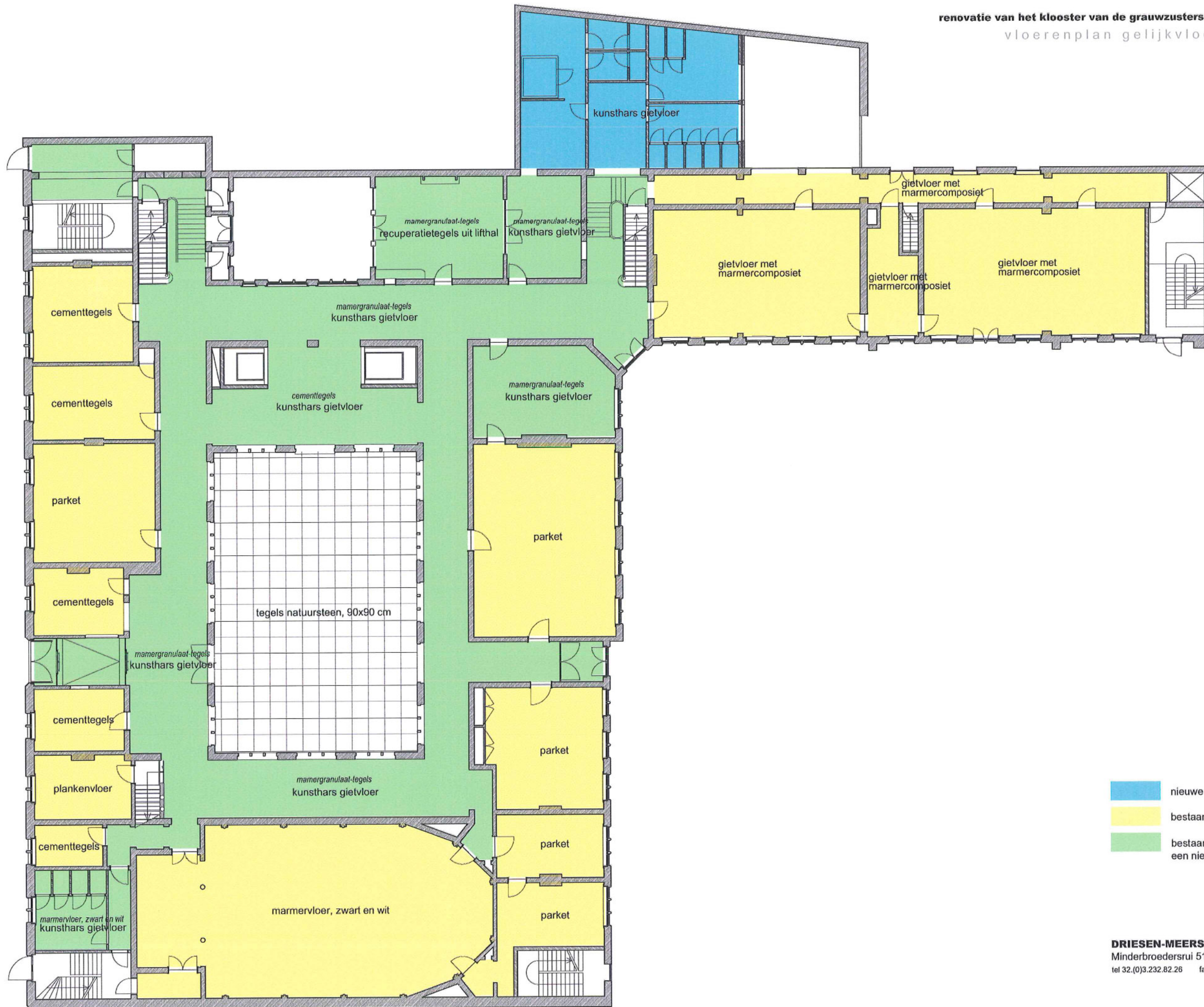
0 5 10

renovatie van het klooster van de grauwezusters - kandidaatstelling - 10.2001
aanpassingen 2de verdieping, schaal 1/200

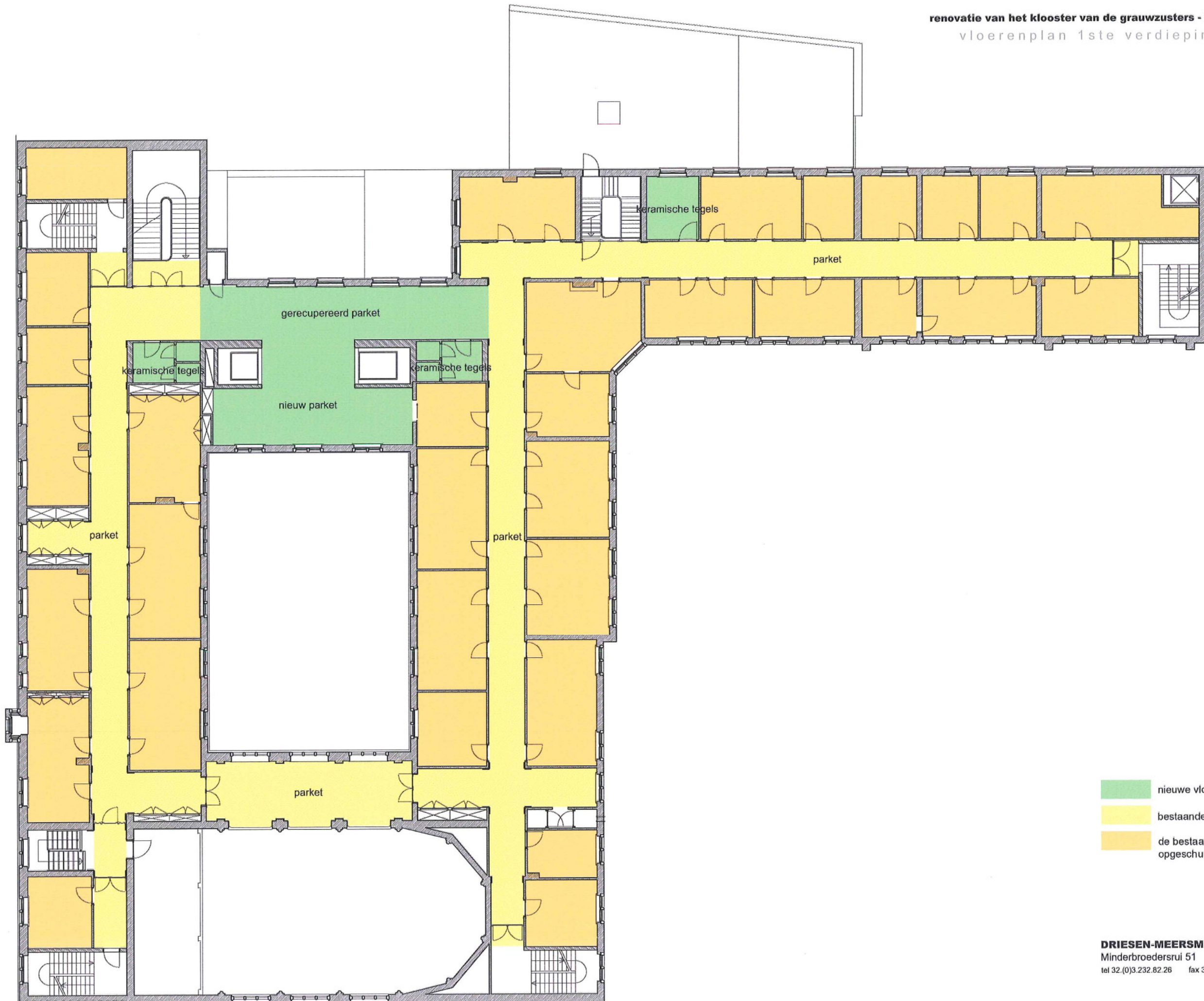
LANGE SINT ANNA STRAAT

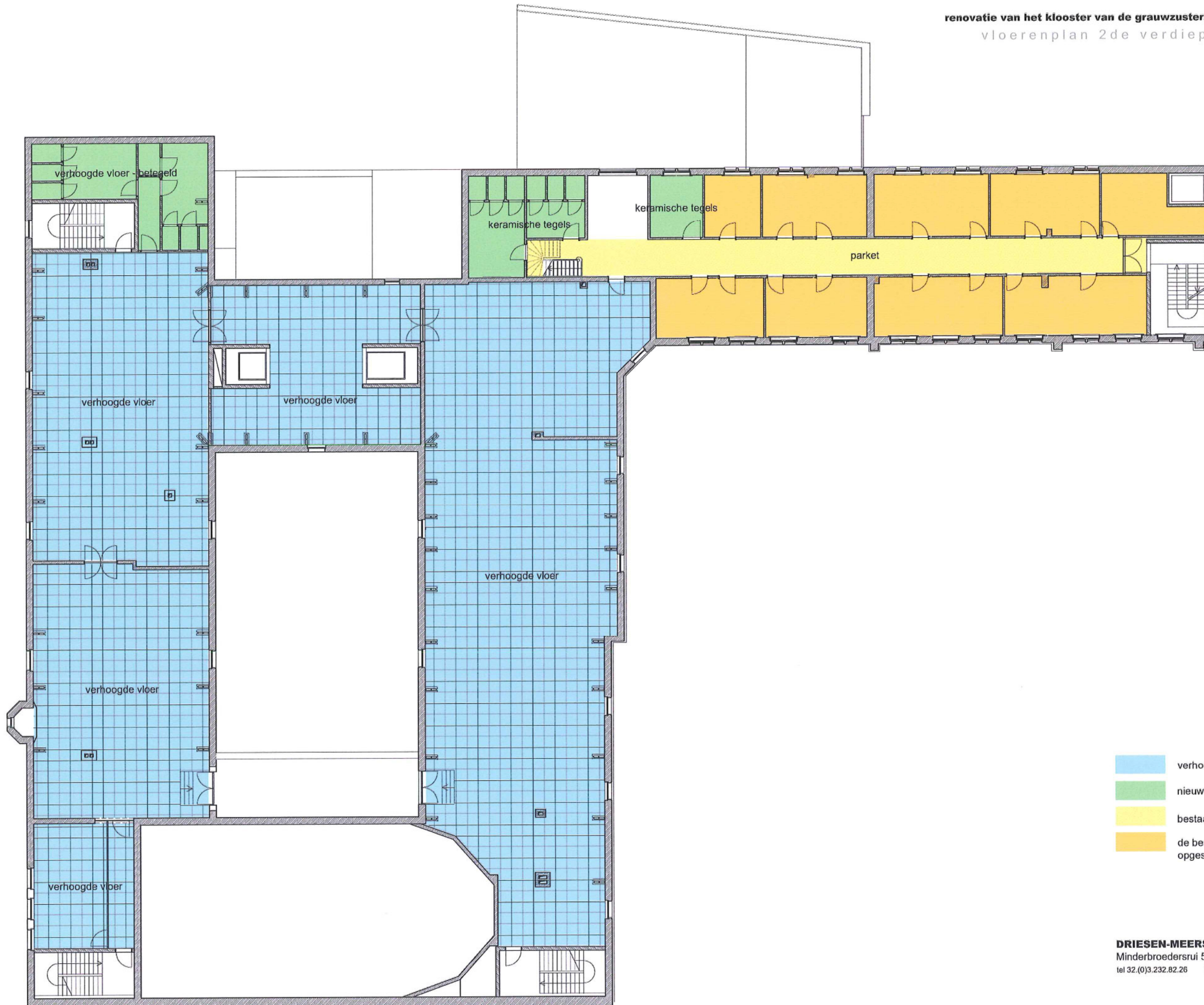
DRIESEN-MEERSMAN-THOMAS architecten
Minderbroedersrui 51 2000 Antwerpen België
tel 32.(0)3.232.82.26 fax 32.(0)3.231.66.47 dml@dmarchitecten.be

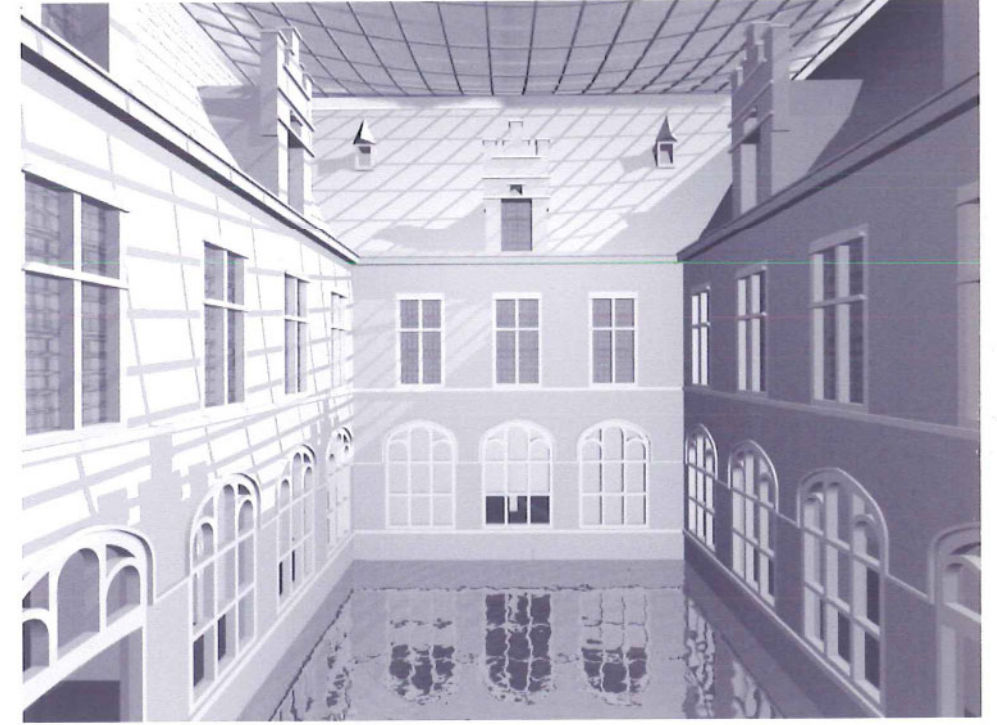
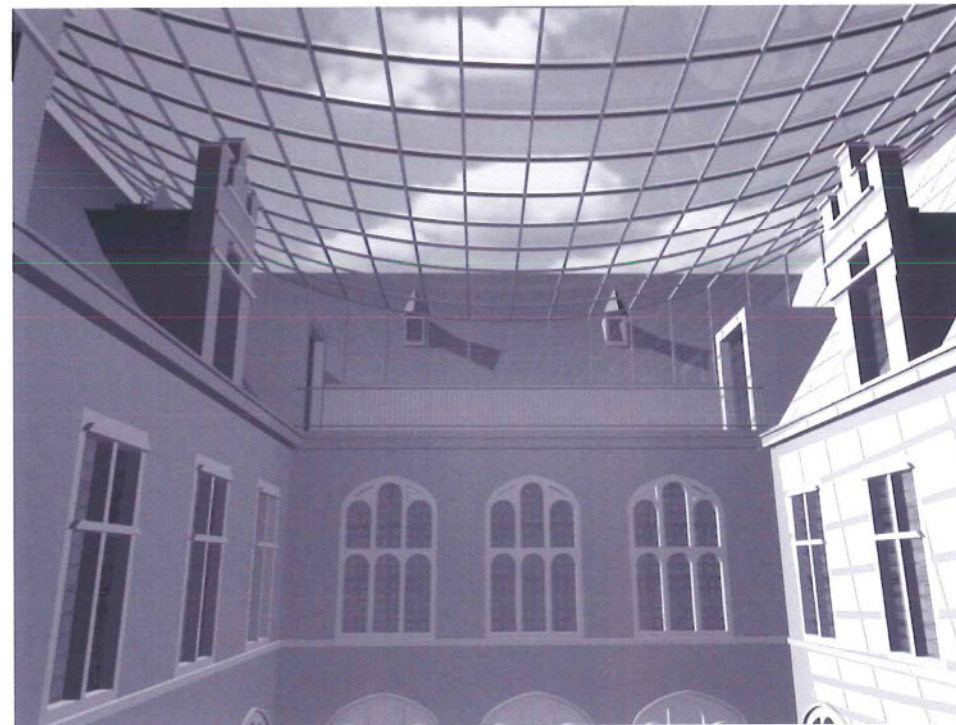
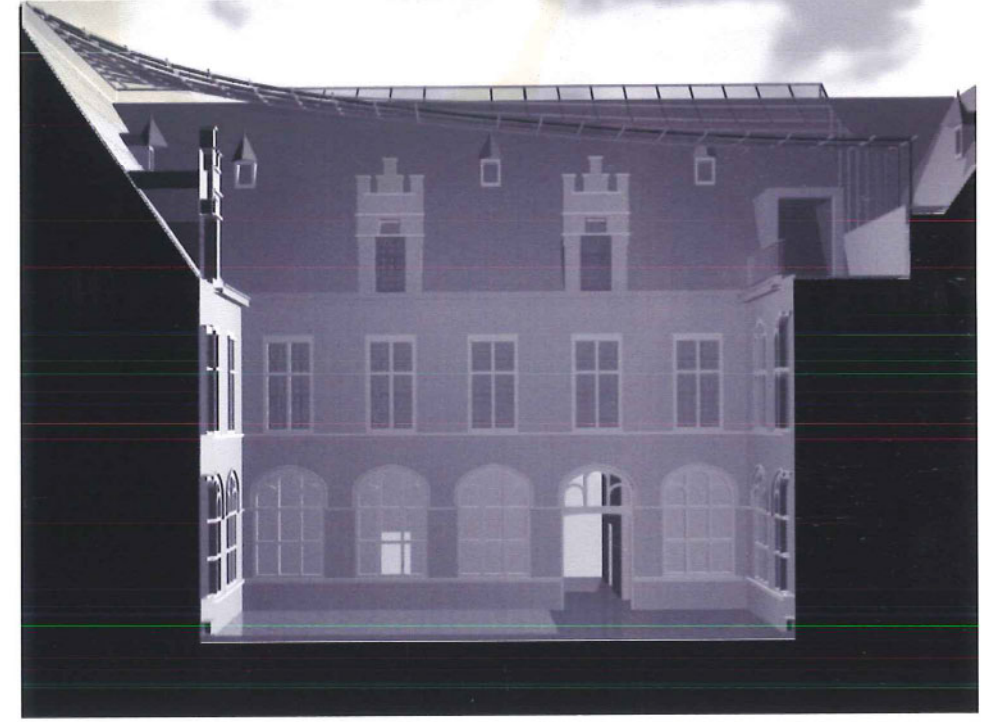
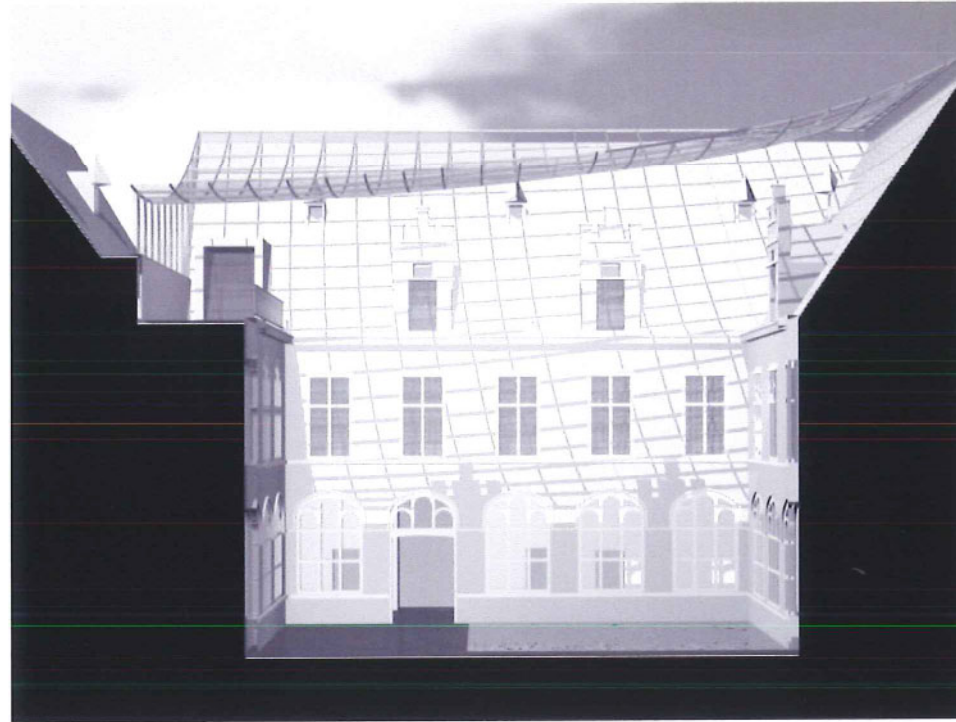
- nieuwe vloer
- bestaande vloer - blijft behouden
- bestaande vloer die wordt vervangen door een nieuwe vloer

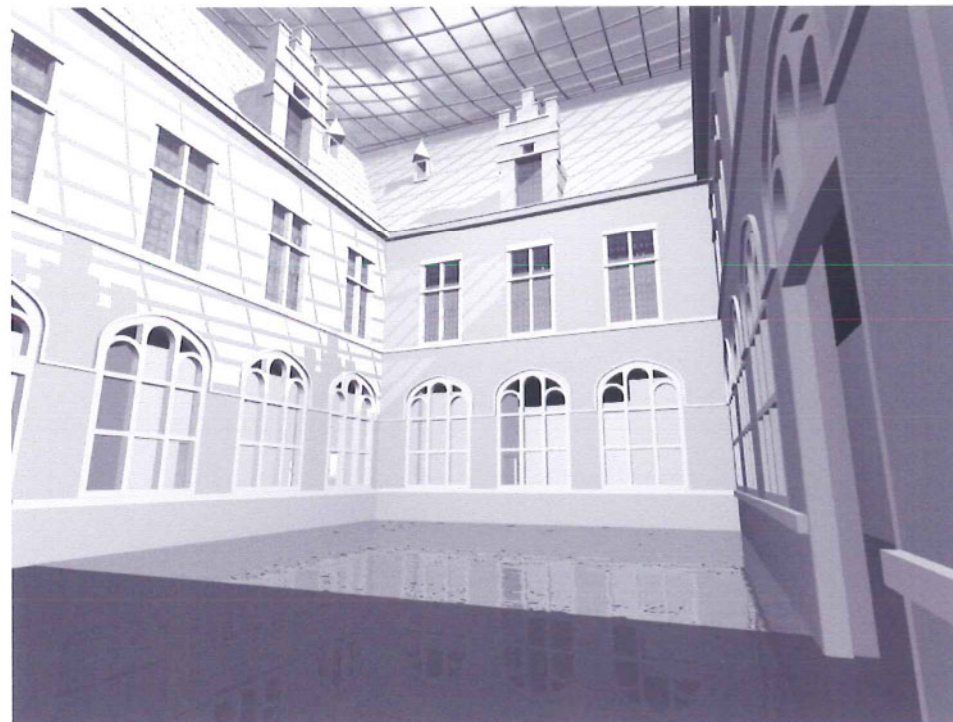

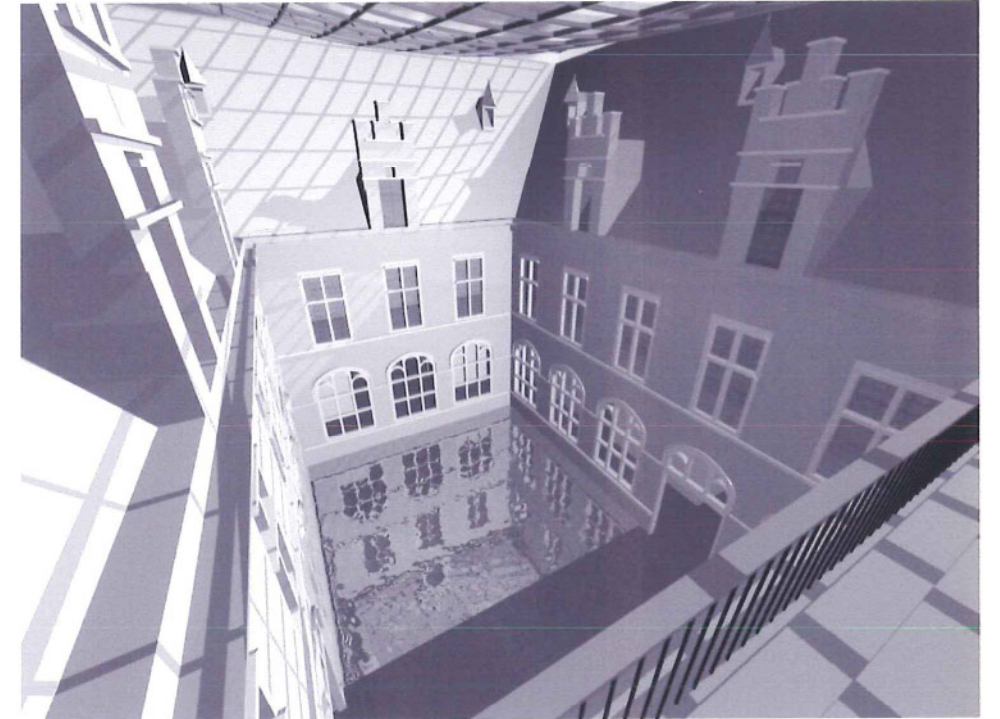
- nieuwe vloer op bestaande plankenvloer
- bestaande vloer - blijft behouden
- de bestaande plankenvloer wordt opgeschuurd en behandeld

- verhoogde vloer, systeemtegels 60x60 cm
- nieuwe vloer op bestaande plankenvloer
- bestaande vloer - blijft behouden
- de bestaande plankenvloer wordt opgeschuurd en behandeld

NOTA KUNSTINTEGRATIE

Moritz Küng

INLEIDING

Het klooster, een historisch pand uit de 19de eeuw, krijgt een herbestemming als polyvalent kantoorgebouw voor het UA-rectoraat en het Instituut voor Ontwikkelingsbeleid en-Beheer.

Het complex (met centraal gelegen, open binnenplaats, een kapel, keukens, ontmoetingsruimtes en slaapkamers) is in zeer goede en harmonische staat. De architecturale en ook de artistieke ingrepen dienen het bestaande patrimonium daarom vanuit een respectvolle houding te benaderen. De religieuze achtergrond alsook de in het pand aanwezige collectie van de Grauwzusters (een 20tal 17de-eeuwse religieuze schilderijen die vandaag in de zogenaamde 'Vlaamse Zaal' ondergebracht zijn) zal voor de reflectie omtrent geïntegreerde kunst een belangrijk uitgangspunt vormen.

Op basis van meerdere bezoeken van het pand wordt m.b.t. kunstintegratie principieel voor volgende ruimtes geopteerd:

op de begane grond:

- de binnenplaats
- de omegang rond de binnenplaats
- de kapel
- de as ingang - achtertuin
- de as hoofdtrap - kapel
- de Vlaamse Zaal

op de eerste verdieping

- de units aan het einde van elke gang

UITGANGSPUNTEN

Principieel dient de toegevoegde of geïntegreerde kunst de historische en religieuze context te bespiegelen. Op basis van het hogervermelde dienen zich twee modellen aan:

- Integratie: Eén kunstenaar krijgt de opdracht in nauwe samenwerking met de architecten zijn manier van denken aan het gebouw te toetsen. Het kan hier om één of meerdere ingrepen gaan, die in de nieuwe architectonische plannen (de infrastructuur, het bestemmingsprogramma, de renovatie) opgaan.
- Correspondentie: van meerdere kunstenaars wordt een (bestaand) werk aangekocht en met een deel van de bestaande collectie geconfronteerd. Zo zouden paren ontstaan (steeds een historisch en een hedendaags kunstwerk) die in de reeds vermelde units ("stijlkamers") gepresenteerd kunnen worden.

VOORSTEL

Na een kort maar intensief onderzoek (financiële haalbaarheid / religieuze context / visuele impact) werd geopteerd met één kunstenaar, Richard Venlet (°1964 / B, woont in Brussel), samen te werken. Zijn werk kan als plastisch-conceptueel omschreven worden, waarin de bespiegeling tussen "Bild" en "Gegenbild" een centraal uitgangspunt is.

Dit onderzoek resulteert naar gelang het project in muurschilderingen (plafond in het Brussels Parlement, 1999), architectonische ingrepen (spiegelwand, Kunstraum Düsseldorf, 2001), meubels (Double-Take-Table, 2001), billboards (Herman Teirlinckhuis Beersel, 2000) of objecten (500 watt MHL gaslampen, Sint Lukaskamerij, 1996) om maar een paar voorbeelden te noemen. De open mentaliteit van dit werk laat een strategie toe waarin het sacrale (dus het existierende "Bild") met het profane (dus het "Gegenbild") op een verrijkende en zinvolle manier gecombineerd kan worden.

Het voorstel is gebaseerd op drie uitgangspunten, die combineerbaar zijn en zich wederzijds aanvullen

- "expansief", het volume / oppervlakte van het kunstwerk kan naar gelang de situatie aangepast worden,
- "integratief", het kunstwerk is niet autonoom (op zichzelf staand) maar heteronoom (deel van de architectuur)
- "reflectief", het kunstwerk speelt direct in op de religieuze achtergrond (collectie, kapel, geschiedenis)

De "spiegel" of de "bespiegeling" is het centrale thema van alle (deel)ingrepen:

•1. Spiegelwand:

In de "Vlaamse Zaal" wordt voor de lange wand tegenover de ramen een nieuwe wand geplaatst (4 x 10 m). Deze is met een half-spiegelend laminaat bekleed. Op deze wand worden een zestal geselecteerde originele schilderijen uit de collectie opgehangen, nml.:

- Heilige familie onder palmbomen, 172 x 85 cm, 18de eeuw.
- Christusportret bloedend met doornen kroon, 68 x 56 cm, niet gedateerd.
- Portret van een Grauwzuster met kerkboek in de hand (1), 95 x 68 cm, niet gedateerd.
- Portret van een Grauwzuster met kerkboek in de hand (2), 95 x 68 cm, niet gedateerd.
- Bolwerk met Christusbeeld, omgeven door drie bloemruikers, 48 x 61 cm, 17de eeuw.
- Maria, Jozef en het kind op de vlucht, 167 x 244 cm, 17de eeuw.

Op deze manier wordt de 'pronkruimte' van het gebouw geactualiseerd en blijven de schilderijen in een juiste context aanwezig.

•2. Blow ups:

Van verschillende schilderijen wordt een detail gefotografeerd (bijv. een bloem, een plooï, een wolk etc) en vervolgens monumentaal uitvergroot.

Op een drietal plaatsen in de kloostergang worden deze foto's met dezelfde afmetingen als de spiegelwand (ca. 4 x 10 m) op de muur aangebracht. van ca. 4 x 10 m. Door de enorme uitvergroting zijn de details niet meer echt te herkennen en worden het eigenlijk abstracte beelden, maar verwijzen daardoor juist op het 'geheugen' van het beeld / de collectie.

• 3 Watervlak:

De voormalige kloosterhof wordt met natuursteen bekleed en op twee derde van de oppervlakte wordt een watervlak voorzien. Dit vlak van 10 x 11m is een antipode van de spiegelwand in de 'Vlaamse zaal'. Niet alleen refereren de afmetingen ervan er naar maar bovendien is het vlak zelf een horizontale spiegel waarin de architectuur en de lucht gereflecteerd worden.

Het watervlak zal de rust en het contemplatieve karakter van de binnenplaats versterken. Naar behoefte kan het bassin echter drooggelegd worden, om de binnenplaats bv als receptieruimte te gebruiken.

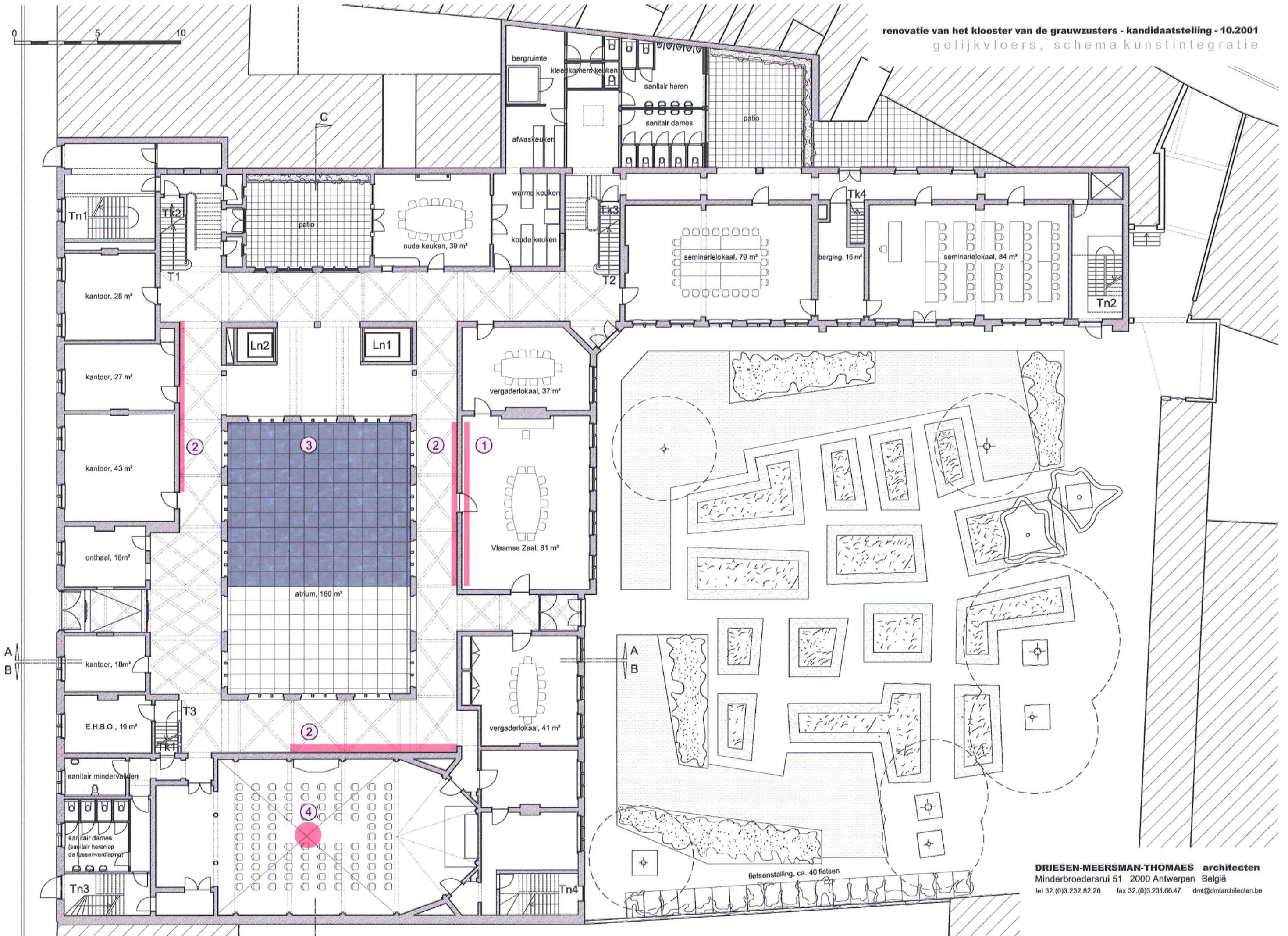
• 4 lamp:

De kapel wordt van een 500 watt MHL gaslamp voorzien, die in het midden van de ruimte op een hoogte van 470 cm hangt. Op de lamp zijn de afmetingen van het grootst mogelijke rechthoekige volume in de kapelruimte gegraveerd (1100 x 940 x 940cm). Kijkt men in het verblindende licht, dan openbaren zich na enkele seconden deze afmetingen aan het oog. Ook hier wordt een link tussen het sacrale (het eeuwige licht) en het profane cartesiaanse (gas lamp met afmetingen van de ruimte) gemaakt.

De kapel zal met een secundaire verlichting voor verschillende doeleinden bruikbaar gemaakt worden.

Bijlagen:

- situering van de kunstwerken in de plattegrond
- de zes gekozen schilderijen uit de collectie
- schetsen voor Blow Ups
- illustraties bestaand werk Richard Venlet

1

4

2

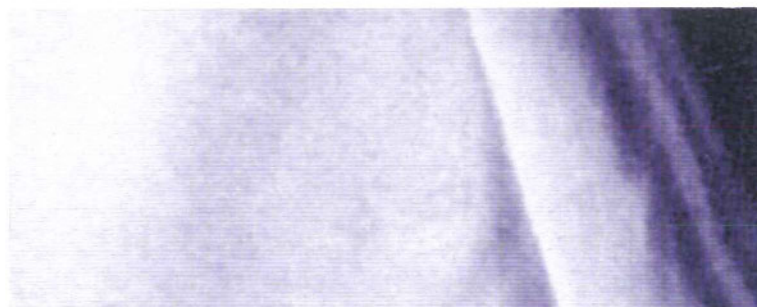
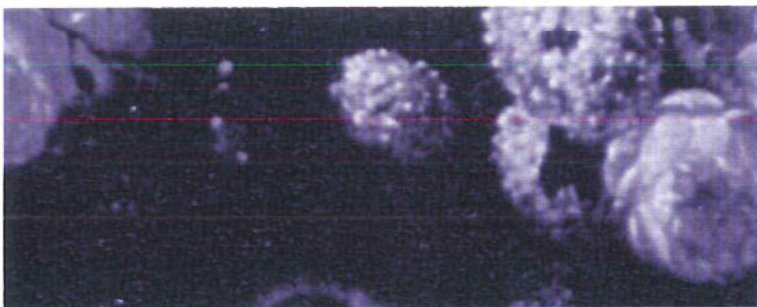
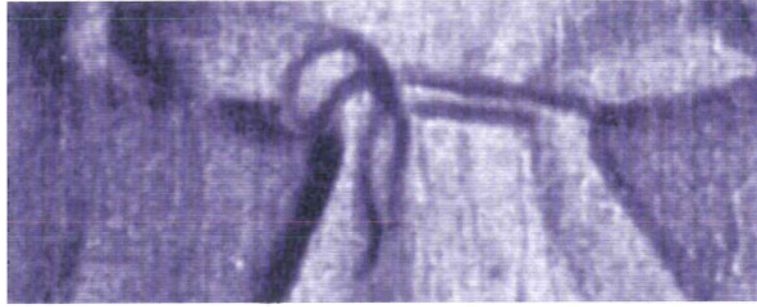
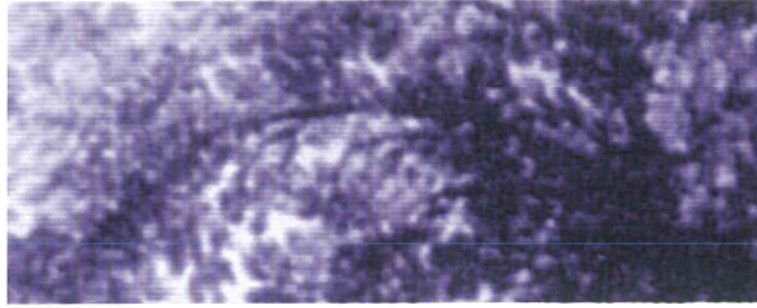
5

3

1. De Heilige Familie rust onder een palmboom, waterlandschap in de verte.
2. twee portretten van grauwezusters met kerkboek in de hand
3. Christusportret bloedend met doornen kroon op het hoofd
4. Vlaams bergachtig landschap met een rivier; Maria, Jozef en het kind op de vlucht, voorafgegaan door engelen.
5. bolwerk met Cristusbeeld, omgeven door drie bloemruikers

NOTA GLAS- EN DRAAGSTRUCTUUR

Laurent Ney

VORM GLASSTRUCTUUR

De basisvorm van de glasstructuur is een conoïde, aan de ene kant gevormd door een rechte lijn, aan de andere kant door een cirkelboog. Deze vorm is het resultaat van de volgende overwegingen:

STRUCTUREEL

De vorm van de cirkelboog leunt dicht aan bij de vorm van het krachtenverloop. Net zoals bij een hangbrug, is het voor dit model mogelijk om op een elegante manier een grote overspanning te overbruggen met een minimum aan materiaal en dus een maximale transparantie en lichtinval.

AKOESTISCH

De concave vorm kent het nadeel dat het geluid zich in het centrum van de kromming concentreert met storende echo-effecten op de binnenplaats tot gevolg. Om dit fenomeen te vermijden, hebben we gekozen voor een convexe oplossing zodat het geluid verstrooid wordt.

BOUWFYSISCH

Normaal gezien houdt een glazen dak de warmte vast. Echter, de convexe vorm verdrijft de warmte zeer eenvoudig door het zogenaamde 'schoorsteen-effect' aan de rand van de glasconstructie. Hier kunnen verstelbare ventielen het warmtegebied gemakkelijk regelen.

De waterafvoer gebeurt aan één zijde van het glazen dak. De gekozen vorm vangt het water gemakkelijk op.

STRUCTUUR

De draagstructuur van de glazen overkapping is gerealiseerd door een rechthoekig rooster van balken met een tussenafstand van 1.20 m. Deze balken kunnen uitgevoerd worden in een kokerprofiel van 80/50 mm. De diagonale verbindingen worden gevormd door Andreaskruizen met een geringe doorsnede. De glasstructuur is berekend op een onderhoudslast van 1 KN.

Het oppervlak van de conoïdevorm kan in principe niet ontwikkeld worden. Toch tonen onze berekeningen aan dat het grootste deel van het glasvlak gerealiseerd kan worden met rechthoekige ramen. De vervorming van het glas ligt binnen de toegelaten normen. De glasvlakken zijn als 'structurele beglazing' tegen de onderliggende draagstructuur bevestigd.

Opvangen van de krachten van de glasstructuur.

De verticale en horizontale krachten van het glasvlak worden aan de steunpunten afgedragen op de bestaande spanten. Het opvangen van deze krachten vereist een versteviging van de bestaande spanten. Deze versterking is mogelijk door de toevoeging van twee metalen platen (150/8) aan weerszijden van het spant.

Versteviging van de zoldervloer.

De bestaande structuur van de zoldervloer kan de gebruiksbelasting van een kantoor niet aan. De kinderbalken, die we plaatselijk konden opmeten (18 x 5,2 cm om de 36cm), zijn stevig genoeg de moerbalken echter niet. Wij stellen daarom voor om de afstand van 10 m tussen voor- en achtergevel te overspannen met een LITZKA-ligger (hoogte: 400mm)bovenop de bestaande zoldervloer. De onderliggende constructies blijven hierbij behouden. De kinderbalken worden opgehangen aan de nieuwe moerbalken. Het geheel wordt afgewerkt met een computervloer.

NOTA TECHNISCHE INSTALLATIES

Vincent Brison

De toestand van de bestaande technische installaties is ter plaatse geëvalueerd tijdens de diverse plaatsbezoeken en zijn getoetst aan de eisen gesteld in de projectnota en het programma van eisen.

H.V.A.C. (Heating Ventilation & Airconditioning)

Na analyse van de toestand en in functie van het architectonisch ontwerp en ruimtelijke invulling wordt geopteerd voor een renovatie van de bestaande verwarmingsinstallatie. Aangezien de installatie reeds lange tijd buiten gebruik is gesteld, wordt verwacht dat de meeste radiatoren, en meer bepaald de staalplaat radiatoren, intern gecorrodeerd zijn en bij het terug vullen meer dan waarschijnlijk beginnen te lekken. Temeer daar de installatie nog steeds was uitgerust met een open expansievat

Besloten is om de volledige stookplaats te renoveren en uit te rusten met hoog rendement gasgestookte ketels. Het leidingnet wordt opgesplitst in een aantal zones waarbij vooral de functionaliteit en de gebruikstijden als maatstaf zullen gelden voor de indeling van de kringen.

In de representatieve lokalen dewelke via verwarmingselementen worden verwarmd zullen de gietijzeren radiatoren maximaal hergebruikt worden om het karakter van deze ruimten te behouden.

Ten behoeve van de koeling wordt geopteerd voor een installatie met maximale beperking van het omgevingsgeluid, waarbij in basis geopteerd wordt voor een koud water koeler voor binnenopstelling waarbij de afvoer van de warmte wordt gerealiseerd d.m.v. van het op het plat dak van de keuken opgestelde dry-cooler. Deze methode laat toe om een buitentoestel te selecteren met een maximale begrenzing van het geluidsniveau zonder dat de koelmachine op zich dient overgedimensioneerd te worden.

In het budget voor de HVAC installaties zijn volgende onderdelen opgenomen.

- ❖ Met radiatoren te verwarmen lokalen:
 - Archiefkelder
 - Gelijkvloers: gedeelte van de gangen in de L-vleugel, bergingen, inkom, sanitair, keuken, trappen, onthaal en kantoren sanitair en ingesloten lokalen met mechanische afzuiging
Keuken met mechanische luchttoevoer ter compensatie van de afzuiging door de dampkap.
Onthaal en kantoren te ventileren d.m.v. opengaande ramen.
 - 1^e verdieping: gangen, bergingen, sanitair, kantoren sanitair en ingesloten lokalen met mechanische afzuiging
kantoren te ventileren d.m.v. opengaande ramen.
 - 2^e verdieping L-vleugel: gangen, bergingen, sanitair, kantoren sanitair en ingesloten lokalen met mechanische afzuiging
kantoren te ventileren d.m.v. opengaande ramen.
 - Bergingen op de zolder van de 3^e verdieping
- ❖ Ruimte met vloerverwarming:
 - Atrium en gangen rond het atrium: wordt uitgerust met vloerverwarming vooral ten behoeve van occasionele verwarming bij evenementen en in de gangen om toe te laten het atrium als een permanent toegankelijke en open ruimte te zien zonder de gangen rondom al te zeer af te laten koelen.
Het atrium wordt ter hoogte van de koepel mechanisch geventileerd om condensaatvorming op de glasvlakken te vermijden. Sturing in functie van de relatieve vochtigheid en binnen en buitentemperatuur
- ❖ Ruimten te koelen en te verwarmen:
 - Gelijkvloers: vergaderzalen gecombineerde verwarming, koel en ventilatie installatie met in de kelder opgestelde luchtgroepen. Installatie gedimensioneerd op intensief gebruik van de lokalen
 - 2^e Verdieping: kantoren op de zolders Verwarmen & koelen d.m.v. toestellen dewelke een flexibel gebruik van de ruimte toelaten. Mechanische ventilatie op basis van 50 m³/u/persoon.
- ❖ Verwarming:
 - Nieuwe stookplaats op aardgas met de nodige kringen, elektronische automatische regeling geschikt om aangesloten te worden op een gebouwenbeheersysteem
 - Verdeelleidingen met hun isolatie
 - Lokale regelingen voor de lokalen dewelke waarvoor een individuele naregeling noodzakelijk is zoals vergaderzalen enz...

- ❖ Koeling:
 - Koudeproductie d.m.v. een koudwaterkoeler voor binnenopstelling met als condensor een dry-cooler opgesteld op het dak van de keuken.
 - Pompen, verdeelleidingen, regeling
- ❖ Ventilatie:
 - Luchtgroepen voor de vergaderzalen, roosters, kanalen en regeling
 - Afzuigventilatoren, kanalen en roosters voor sanitaire lokalen e.d.
 - Ventilatoren, kanalen, buitenroosters voor de verluchting van het atrium.
- ❖ In geval er geopteerd wordt om de ondergrondse parking te realiseren:
 - Mechanische afzuiging op basis van CO / CO₂ meting.

ELEKTRICITEIT.

Het gebouw beschikt over een Hoogspanningsaansluiting, de transformator is evenwel van het type met Askarel vulling en dient verplicht vervangen te worden.

Voor de rest dient de volledige elektrische installatie vernieuwd te worden.

Ten behoeve van de data en telefonie installaties wordt een gestructureerde bekabeling netwerk opgezet op basis van UTP bekabeling type 5+, eindigend in patchkasten.

Ten behoeve van de vergaderzalen (kapel, Vlaamse zaal, en de 2 seminarie lokalen) wordt telkens een gecombineerde klank en projectie installatie voorzien. Telkens bestaande uit een beeldprojector waarop zowel een PC als mediaplayer kan aangesloten worden in combinatie met een lokalen klankinstallatie geschikt voor zowel klank als spraak. Het geheel in combinatie met verlichting en verduistering aangesloten op een interactief touch screen voor de bediening van het geheel.

Voor de brandbeveiliging wordt een automatische branddetectie voorzien, waarbij alle lokalen beveiligd worden en dit in combinatie met manuele drukknoppen en sirenes.

In het budget voor de Elektrische installaties zijn volgende onderdelen opgenomen.

- Voeding en verdeling:
 - Nieuwe hoogspanningstransformator
 - Nieuwe verdeelborden en hoofdbekabeling, waarbij minimaal 1 bord per niveau voorzien wordt.
 - Verdeelleidingen, stopcontacten, schakelaars
 - Voedingen diverse neveninstallaties, toestellen enz...
- Verlichting: Er wordt maximaal gebruik gemaakt van energie zuinige lampen, voor een maximale lichtopbrengst
- Vergaderzalen, representatieve lokalen, atrium e.d. decoratieve verlichting aangepast aan het gebruik van de ruimten, desgevallend dimbaar.
- Kantoren: verlichting aangepast aan de werkomgeving en geschikt voor gebruik met beeldschermen.
- Gangen, sanitair enz... functionele decoratieve verlichting
- Kelders, technische ruimten, bergingen, zolders die dienst doen als berging, in geval van parking: technische verlichtingstoestellen aangepast aan de ruimte.
- Noodverlichting d.m.v. autonome noodverlichtingstoestellen
- Buitenverlichting
- Bekabeling en verlichtingstoestellen voor de binnentuin gestuurd d.m.v; een lichtsensor in combinatie met een klok.
- Gestructureerde bekabeling
- Bekabeling, data outlets in de lokalen en patchkast.
- Klank & projectie
- Data & beeldprojector
- Versterkers, microfoon, luidsprekers, media speler, audio speler, data aansluiting
- Voor de bediening een touch screen per zaal.

SANITAIR & BRANDBESTRIJDING.

De volledige sanitaire installatie wordt vernieuwd, zowel wat betreft afvoerleidingen, toevoerleidingen als sanitaire toestellen.

Voor het spoelen van toiletten en urinoirs, alsook voor het sproeien van de binnentuin wordt voorzien in een regenwater recuperatie en separate verdeelingsleidingen. Voor perioden van grote droogte wordt een aanvulling met drinkwater voorzien.

Brandbestrijdingsinstallatie met haspels en hydranten aangesloten op een drukverhogingsinstallatie voor brandbestrijding conform huidige brandnormen voor dit type gebouw en bijkomende een sprinkler installatie dewelke voldoet aan de eisen voor het type risico (kantoorbouw). De optie om een sprinklerinstallatie te voorzien is vooral genomen in functie van het vermijden van dure, complexe en ingrijpende compartimenteringswerken. Zo zijn er de vloeren van de zolders, dakgebinten, ramen van atrium enz... dewelke zeer moeilijk aan te passen zijn aan de geldende brandnormen zonder het karakter van het gebouw te wijzigen. In een eerste verkennend gesprek zou de brandweer bereid zijn om van de compartimenterings-eisen af te stappen indien een sprinkler installatie wordt geplaatst.

De sprinkler installatie betekent ook een grote meerwaarde inzake veiligheid, en vooral een grote zekerheid tegen verspreiding van brand.

In het budget voor de Sanitaire installaties zijn volgende onderdelen opgenomen.

- ❖ Voeding en verdeling:
 - Verdeelingsleidingen en afvoerleidingen
 - Tussenaansluiters en terugslagkleppen conform eisen drinkwatermaatschappij.
 - Apart verdeelnet voor regenwater naar de toiletten
- ❖ Sanitaire toestellen
 - Sanitair:
 - Hangtoiletten met ingebouwd spoelreservoir en toebehoren.
 - Wastafel ingebouwd in tablet met toebehoren zoals spiegel e.d.
 - Urinoirs met automatische spoeling.
 - Koffiekeukens:
 - Spoeltafel en wachtleiding voor vatwas en koffiemachine
 - Lokaal reiniging:
 - uitgietbak
 - dubbeldienstkranen en gevelkranen voor atrium en binnentuin.
 - Watervoeding naar diverse installaties zoals verwarming, koeling enz...
- ❖ brandbestrijding
 - sprinkler installatie
 - Haspels met axiale voeding en hydranten
 - Verdeelingsleidingen en drukverhoging

LIFTEN.

Er worden in het gebouw 2 nieuwe liften opgenomen en de bestaande verouderde en tevens te kleine lift wordt verwijderd.

Beide liften zijn van het type zonder machinekamer met telescopische deuren en bedienen beide volgende niveau's: -1, 0, +1, +2.

Eén lift is geschikt voor minimaal 10 personen en is uitgerust met deuren met een vrije opening van minimaal 90 cm, de andere lift is geschikt tot 16 personen en heeft een kooi van minimaal 2,00 meter diepte met een vrije deuropening van 1,00 x 2,10 m hoogte en is geschikt voor verhuis.

Beide liften zijn geschikt voor rolstoelgebruikers.

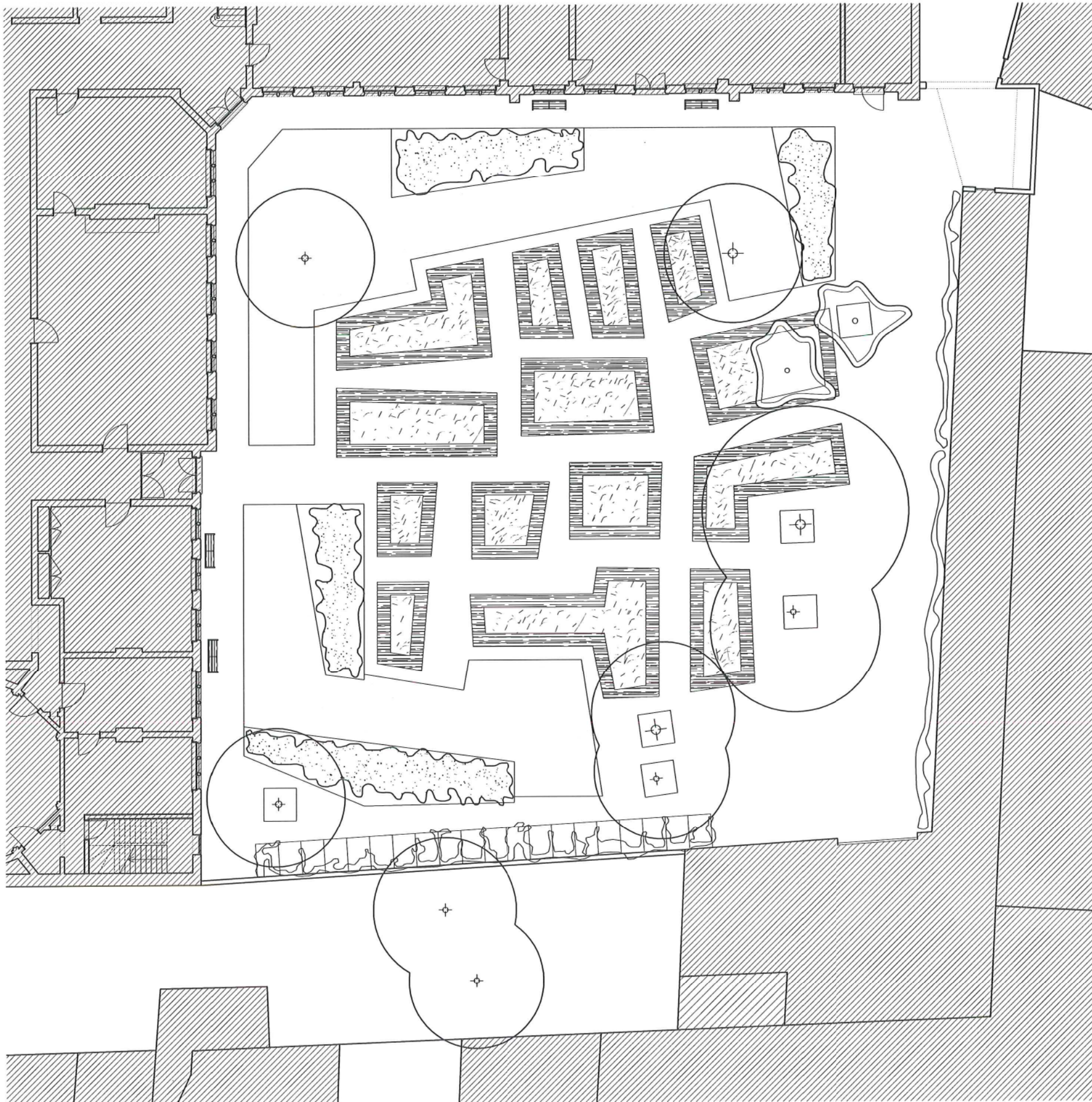
NOTA TUINONTWERP

Erik Dhont

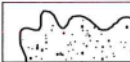

Na een grondige analyse hebben we de optie genomen om de historische tuinruimte te laten overkomen als een rustige ruimte met abstracte verwijzingen naar het historisch gegeven, gebruik of karakter. In deze keuze tellen verschillende aspecten mee. Door het behoud van het oude karakter, willen we de bestaande tuin herinterpreteren, met een onderhoudsvriendelijke tuin, eenvoudig in het onderhoud, en met een onopvallende circulatie doorheen de tuin. Het studiecentrum vraagt bovendien om een aantal aangename rustplekjes. De inkijk vanuit de aangrenzende gebouwen moet door de tuinaanleg en door de plantkeuze gebroken worden.

De tuin is opgebouwd uit enkele bloembedden, afgeboord met *Buxus sempervirens*. Door deze buxusranden en in relatie tot de buitengevels, ontstaat zo ondanks de abstracte vormen een klassiek beeld. Enkele plantzone's zijn beplant met een *hydrangea*-collectie. Deze haag leidt de bezoekers door de tuin of naar de fietsenberging. De dienstingang en de toegang voor de fietsers is verhard met vlakke kasseien. De grasperken zijn zeer geschikt voor een receptie in de tuin of voor ontspanning. In het voorjaar kunnen *Crocussen* en *Narcissussen* hier voor kleur zorgen. Met de bomen willen we een buffer creëren. Dit kan door de aanplanting van enkele beuken (*Fagus sylvatica*). Als wintergroene versie stellen we *Calocedrus decurens* voor. In de hoek van de gebouwvleugels is een lichtdoorlatende solitairboom zoals *Sophora japonica* aangewezen. De fietsenberging langsheen de oude tuinmuur wordt volledig overwoekerd door *Wisteria sinensis* om zo aan te sluiten bij de bestaande klimplanten aan de bijgebouwen.

0 5 10

Legende

- Kasseiverharding met zitbanken
- Grasoppervlakte
- Hydrangea-volumes
- Buxusstructuur met vaste planten
- Fietsenberging met klimplantenconstructie
- Zuilvormige boom; Calocedrus decurrens
- Hoogstammige loofboom

